Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης «Ήπειρος»

Τόνια Λέντζου

Τα καταιγιστικά δυστοπικά ενεργειακά πλάνα για πολλές περιοχές της Δυτικής Ελλάδας, και όχι μόνο, έχουν ξεκινήσει εδώ και καιρό. Η Ήπειρος δεν ξεφεύγει από αυτά.

Ο υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας Γιώργος Σταθάκης, λοιπόν, υπό τον μανδύα της ανάπτυξης μετά τη Χαλκιδική, τη Μεσοχώρα, το Μεσολόγγι βάζει στο μάτι την Ήπειρο. Αυτή τη φορά, προς αναζήτηση υδρογονανθράκων, πετρελαίου και αερίου που καθιστούν τη γη από την οποία εξορύσσονται ακατάλληλη για οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα ή χρήση. Ο οίστρος καταστροφής δεν έχει σταματημό και η λεηλασία βαφτίζεται ανάπτυξη. Στο όνομα του «εθνικού σκοπού» ή του δημόσιου συμφέροντος, κράτος και μεγαλοεταιρείες συμβάλλουν στην κοινωνική αποσταθεροποίηση και την περιβαλλοντική καταστροφή ολόκληρων περιοχών.

Στην περίπτωση της Ηπείρου, το εξορυκτικό πλάνο αφορά τα 4.187 τετραγωνικά χιλιόμετρα, που παραχωρήθηκαν στην ισπανική μεγαλοπετρελαϊκή Repsol Oil & Gas[1] προς έρευνα και εκμετάλλευση με υπουργική απόφαση που υπογράφηκε το Σεπτέμβριο του ’17 .

Το σχέδιο περιλαμβάνει γεωτρήσεις σε επτά δήμους και 11.500 εκρήξεις σε περιοχές όλης της Ηπείρου, τόσο κατά τη διάρκεια των ερευνών όσο και των εξορύξεων του πετρελαίου. Η υπό παραχώρηση περιοχή περιλαμβάνει τον Δήμο Ζαγορίου, τον Δήμο Ζίτσας και Πωγωνίου καθώς και μεγάλο τμήμα της Ν.Ε. θεσπρωτίας, συμπεριλαμβανομένου και του ποταμού Καλαμά μετά το δέλτα αυτού στη Σαγιάδα. Η πρώτη φάση των ερευνών περιλαμβάνει τη γεωφυσική σεισμική έρευνα στην περιοχή της Ζίτσας και στους Δήμους Σουλίου, Φιλιατών και Ηγουμενίτσας.

Έπειτα, ακολουθούν έρευνες σε Δωδώνη, Πωγώνι και Ζαγόρι, με

στόχο έως το τέλος του επόμενου έτους να έχουν ολοκληρωθεί στο σύνολο των 4.187 τετραγωνικών χιλιομέτρων που θα ερευνηθούν, ενώ το 2021 έχει προγραμματιστεί να ξεκινήσει η πρώτη εξόρυξη. Να πούμε πως το fracking δεν έχει φύγει από το τραπέζι, αφού δεν απαγορεύεται από το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο.

Η προοπτική της έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων σε περιοχές κοντά στα Γιάννενα, έχει ξεσηκώσει έντονες διαμαρτυρίες στους κατοίκους, των περιοχών που περιλαμβάνονται στο σχέδιο αλλά και του λεκανοπεδίου ολοκλήρου. Αυθόρμητα και άμεσα, οι κάτοικοι των γύρω χωριών δημιούργησαν μια κίνηση πολιτών ενάντια στην έρευνα και την εξόρυξη με όνομα «**Σώστε την Ήπειρο: Όχι στη χερσαία εξόρυξη υδρογονανθράκων**». Σε λίγο χρονικό διάστημα οι πρωτοβουλίες πλήθυναν. Μετά από εκδήλωση που διοργάνωσε η Χειρονομία- Αντιεξουσιαστική Κίνηση δημιουργήθηκε η «**Ανοιχτή Συνέλευση στα Γιάννενα ενάντια στις εξορύξεις**». Ακολούθησαν πρωτοβουλίες στην Αθήνα, την Άρτα, στην Πρέβεζα, στη θεσπρωτία, στην Ιθάκη/Κεφαλονιά. Παράλληλα, αυτό το διάστημα διοργανώνονται όλο και περισσότερες εκδηλώσεις ενημέρωσης σε διαφορετικές πόλεις.

Ενημέρωση, προφανώς, από τη μεριά της εταιρείας δεν υπήρξε ή, όπου υπήρξε, ήταν ελλιπής. Μετά από απαίτηση των κατοίκων, έγιναν κάποιες ημερίδες πληροφόρησης από μέρους του υπουργείου, στις οποίες το κοινό δεν μπορούσε να κάνει ερωτήσεις και τοποθετήσεις. Έδειξαν όμως σίγουρα με κάθε τρόπο την αντίθεσή τους προς τις έρευνες και τις εξορύξεις.

Τα τελευταία νέα σχετικά με τις έρευνες αφορούν στις εργασίες που έχουν ήδη ξεκινήσει μέσω της ιταλικής εταιρείας Geotech, η οποία **έχει αρχίσει την αποψίλωση δασικών περιοχών** ανοίγοντας μονοπάτια, κόβοντας δέντρα και βάζοντας κορδέλες και πασαλάκια οριοθετώντας τις περιοχές που θα τρυπήσουν, ενώ σε κάποια σημεία **έχει ήδη ξεκινήσει η πρώτη φάση των ερευνών, οι σεισμικές εκρήξεις**. Κάτοικοι και αλληλέγγυοι καταφέραμε σε κάποιες περιπτώσεις να εμποδίσουμε τα συνεργεία, τα οποία δεν μπόρεσαν να δείξουν τις απαραίτητες άδειες και αναγκάστηκαν να αποχωρήσουν. Να σημειώσουμε πως δεν υπάρχει καμία σήμανση

κινδύνου στην περιοχή που έχουν ξεκινήσει οι εργασίες, αυξάνοντας τον κίνδυνο ενδεχόμενων ατυχημάτων.

Επιπλέον, οι παρεμβάσεις στο πεδίο μας έδειξαν τα τεράστια γεωτρύπανα που προσπαθεί να εγκαταστήσει η εταιρία για τις έρευνες, τα οποία μεταφέρονται με ελικόπτερα. Όταν με την παρουσία ομάδας παρέμβασης ένα από αυτά τα ελικόπτερα σταμάτησε τη διαδρομή του, εμφανίστηκε αμάξι με security που απειλούσε. Ακόμα αστυνομικές δυνάμεις της περιοχής ζητούσαν τα στοιχεία ατόμων που συμμετείχαν στην παρέμβαση χωρίς κανέναν απολύτως λόγο αφού όπως προείπαμε δεν υπάρχει καμία ένδειξη εργοταξίου.

Τις αστυνομικές δυνάμεις τις είδαμε βέβαια σε αρκετές παρεμβάσεις ως τώρα, στο αρχαίο θέατρο Δωδώνης σε παρέμβαση ενάντια στις χορηγίες των πετρελαϊκών στο φεστιβάλ Δωδώνης, στο Ηρώδειο στην Πανηπειρωτική γιορτή, στην εκδήλωση υπέρ των εξορύξεων στον Πολιτιστικό Χώρο Δημήτρης Χατζής «Παλαιά Σφαγεία» με ομιλητή τον Ηλ. Κονοφάγο.

Σημαντική λεπτομέρεια πως, ενώ στο Περιβαλλοντικό Σχέδιο Δράσης αναγράφονταν εκρήξεις σε απόσταση μεταξύ τους μέσου όρου 50 μέτρων (25 ελάχιστο, 100 μέγιστο), πολλά είναι τα σημεία που έγιναν τρύπες πολύ κοντά σε απόσταση 2 έως 4 μέτρων η μια με την άλλη. Ακόμα, για τη μετάδοση του κλίματος αρκεί το γεγονός πως κάτοικοι της περιοχής «τραμπουκίστηκαν» από μπράβους που είχαν έρθει για να παρακολουθούν το συνεργείο που εγκαθιστούσε τα μηχανήματα για την πρώτη φάση των ερευνών. Ταυτόχρονα, είχαμε ένα περιστατικό στο οποίο συνεργεία μπήκαν σε ιδιόκτητο χωράφι χωρίς την έγγραφη συναίνεση του ιδιοκτήτη και εδιώχθησαν από γύρω κατοίκους που τους είδαν.

Η αδιαφορία για την τήρηση των προσχημάτων, έστω της νομιμότητας, δεν είναι κάτι νέο. Βλέπουμε το νομοθετικό πλαίσιο να γέρνει προς το συμφέρον των εταιρειών, θωρακίζοντάς τες και αφήνοντας περιθώρια ελιγμών απέναντι σε πιθανές αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών.

Οι επιπτώσεις τόσο των ερευνών όσο και κυρίως των εξορύξεων, μπορούμε να δούμε πως θα είναι τεράστιες και άμεσες στο γύρω περιβάλλον, με ελικόπτερα να πετούν όλο τον χρόνο, αποψίλωση τεράστιων δασικών περιοχών, εγκατάσταση μηχανών εξόρυξης, άνοιγμα δρόμων για μεταφορά τόσο πετρελαίου όσο και μηχανημάτων, απαραίτητων για την εξόρυξη. Συν τα απόβλητα της εξόρυξης και την αύξηση αέριων ρύπων, **το τοπίο από «παρθένο» βαπτίζεται στο μαύρο του πετρελαίου και της βιομηχανίας.**

Έχουμε πιθανές κατολισθήσεις και άλλα ανάλογα εδαφολογικά προβλήματα ενώ αυξάνεται ο κίνδυνος σεισμών, πράγμα που ανησυχεί έντονα τους κατοίκους των περιοχών. Είναι ένα τερατώδες πλάνο σε μια περιοχή τόσο έντονα σεισμογενή που είναι θέμα χρόνου να προκληθεί κάποιο ατύχημα ή καταστροφικός σεισμός.

Άλλο ένα κομμάτι των επιπτώσεων, που μας αφορά εξίσου, είναι η μόλυνση του υδροφόρου ορίζοντα, με τα ρυάκια και τα ποτάμια να μεταφέρουν τα απόβλητα στον Καλαμά διατρέχοντας μεγάλες εκτάσεις καλλιεργήσιμες και μη. Η διαρροή πετρελαίου στο νερό και η απορρόφηση υπολειμμάτων υδρογονανθράκων από το έδαφος, μολύνει όχι μόνο την περιοχή των εξορύξεων αλλά και την ευρύτερη περιοχή.

Οι διαρροές, μικρές ή μεγαλύτερες, είναι πολύ συνηθισμένες σε όλες τις φάσεις παραγωγής και μεταφοράς του πετρελαίου.

Ένα απ’ τα σημαντικότερα ζητήματα σχετικά με τις εξορύξεις, χερσαίες ή θαλάσσιες, είναι η αυξημένη πιθανότητα ατυχήματος. Δεν πέρασε πολύς καιρός από το πρόσφατο ατύχημα στη Σαλαμίνα και το μαζούτ στον Σαρωνικό και τον Πειραιά. Θυμόμαστε την τραγωδία στον κόλπο του Μεξικού το 2010, όπου μια έκρηξη στις εγκαταστάσεις της BP, 1.600 μέτρα κάτω από το νερό, επέτρεψε τη διαρροή πετρελαίου και φυσικού αερίου προκαλώντας τον θάνατο 11 εργαζομένων.

Στην κοντινότερή μας Αλβανία, την 1η Απριλίου 2015, ένας μεγάλος ταμιευτήρας με την επωνυμία Bankers Petroleum εξερράγη

στο χωριό Marinze, 10 χιλιόμετρα από την πόλη Fier, αναγκάζοντας την κυβέρνηση να διατάξει την εκκένωση της περιοχής λόγω διαρροής αερίου. Στη νότια Αλβανία, οι πληθυσμοί που ζουν κοντά στα πηγάδια, από τα οποία γινόταν η εξόρυξη, υποφέρουν από τις υγειονομικές, κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες της ρύπανσης του εδάφους, του αέρα και των υδάτων από τις εταιρείες υδρογονανθράκων.

Τα έγγραφα που λαμβάνονται από το ***Βαλκανικό Δίκτυο Ερευνητικής Δημοσιογραφίας*** (Balkan Investigative Reporting Network: BIRN), δείχνουν ότι σε αυτή την περιοχή υπάρχουν χιλιάδες υπολείμματα υδρογονανθράκων, λακκούβες πετρελαίου σε δεκάδες στρέμματα γεωργικής γης, μολύνοντας πάνω από 100 χιλιόμετρα ποταμιών και ρυακιών που μεταφέρουν καθημερινά τα απόβλητα της βιομηχανίας πετρελαίου προς την Αδριατική Θάλασσα.

Απαντώντας στην BIRN, η πετρελαϊκή Bankers Petroleum δήλωσε ότι οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των εργασιών της παρακολουθούνται από διάφορους κρατικούς θεσμούς και πως η ποιότητα του αέρα, του εδάφους και των υδάτων στις περιοχές όπου λειτουργεί είναι εντός των επιτρεπόμενων παραμέτρων. Οι άλλες 3 εταιρείες πετρελαίου που σχετίζονταν με την υπόθεση, η Transoil Group, η TransAntlantic Albania Ltd. και η Ionian Refining & Trading Company (IRTC), δεν απάντησαν στις ερωτήσεις του BIRN.

Έχουμε, δηλαδή, μια σαφή εικόνα της απροκάλυπτης στάσης των απανταχού πετρελαϊκών, που βάφουν το μαύρο άσπρο, θεωρώντας εντός παραμέτρων τη ρύπανση που έκανε τους κατοίκους να εκκενώσουν την περιοχή. Βλέπουμε τα επιχειρήματα των εταιρειών και τις υποσχέσεις αποκατάστασης και κέρδους των τοπικών κοινωνιών από τις εξορύξεις να προσκρούουν βίαια στην πραγματικότητα.

Τέτοια παραδείγματα, όπως τα παραπάνω, **αποτελούν κομμάτια μιας γενικευμένης επίθεσης στο νερό και την ενέργεια** από τη μεριά του κράτους και των εταιρειών.

Ο κίνδυνος για τα νερά της Ηπείρου είναι ένα κομμάτι μόνο του πολυμέτωπου πολέμου για το νερό, που έχει ανοίξει και εδώ και παγκοσμίως, είτε αφορά την εκμετάλλευση των αστικών και επαρχιακών υδάτων είτε τις εταιρείες εμφιάλωσης με την υπερεξάντληση και εμπορευματοποίηση του νερού. Δεν μένει ωστόσο αναπάντητος.

Τοπικές κοινωνίες έρχονται σε αντίθεση με παγκόσμιες δυνάμεις της αγοράς στην Ντακότα, στο Κουρδιστάν, στη Θεσσαλονίκη, στο Πήλιο και προτείνουν την πραγματική κοινωνική διαχείριση ενάντια στη λεηλασία, τη ζωή ενάντια στον θάνατο. Όπως είδαμε στη Χαλκιδική, η εξόρυξη προώθησε τον κοινωνικό διχασμό, έφερε έναν μικρό εμφύλιο ανάμεσα στα χωριά που εντάθηκε και με την κοινοβουλευτική φιλοδοξία του ΣΥ.ΡΙΖ.Α. Στην Ήπειρο, είναι ξεκάθαρο ποιες θα ήταν οι συνέπειες των εξορύξεων τόσο στον πληθυσμό και την κοινωνική συνοχή όσο και στις δραστηριότητες τις συνδεδεμένες με τη γη.

Η ιστορία μας έχει δείξει πως την πετρελαϊκή βιομηχανία σύντομα ακολουθεί η εξαθλίωση, κι αν δεν πειθόμαστε ας κοιτάξουμε τα δέλτα του Νίγηρα. Κι αν θεωρούμε πως κάτι τέτοιο δεν θα συμβεί εδώ, ας σκεφτούμε πως μιλάμε για το κύκνειο άσμα μιας από τις χειρότερες μορφές ενέργειας, για την καθόλου αθώα Repsol, για τον Σταθάκη, που μαζί με τον Φάμελλο έχει βάλει το χέρι του στην καταστροφή όχι λίγων τόπων.

Οι λίγες θέσεις εργασίας που ευαγγελίζονται, είναι το φτηνό δέλεαρ της καταστροφής. Τα λεγόμενα της εταιρείας σχετικά με το πως θα σώσει τα χωριά της Ηπείρου από την κατάθλιψη, μαρτυρούν το χαμηλό επίπεδο των επιχειρημάτων και ακούγονται αστεία, για μια περιοχή χωρίς προηγούμενη βαριά βιομηχανία, στην οποία οι επιπτώσεις από μια τέτοια εξορυκτική δραστηριότητα θα είναι ανυπολόγιστες, και για μια περιοχή που, αν μη τι άλλο, μια χαρά επιβίωνε και πριν τα πετρέλαια.

Έχει σημασία να μην αποσυνδέουμε την έρευνα από την εξόρυξη, κάτι που προσπαθεί να κάνει η εταιρεία, θεωρώντας πως έτσι αποδυναμώνονται οι αντιτιθέμενες φωνές. Ξέρουμε πως έρευνα

χωρίς εκμετάλλευση είναι χαμένο ρίσκο για την εταιρεία και το ξέρει και η εταιρεία αυτό. Επίσης, έχουμε δει την πρακτική του «σπασίματος» διάφορων έργων σε κομμάτια με στόχο την πιο εύκολη υλοποίησή τους. Πρόσφατο παράδειγμα, η εκτροπή του Αχελώου και η περίπτωση της Μεσοχώρας. Οι έρευνες, τα επιμέρους έργα, ποτέ δεν έρχονται μόνα, απλά προετοιμάζουν το πεδίο για τα μεγαλύτερα έργα.

Το ζήτημα της ενέργειας της Δυτικής Ελλάδας, και όχι μόνο, βρίσκεται αυτή τη στιγμή στο επίκεντρο της πολιτικής σκηνής.

Την ίδια στιγμή που προχωρούν τα έργα για τα πετρέλαια στην Ήπειρο, διάφορα άλλα σχέδια βρίσκονται σε εξέλιξη, ενώ ταυτόχρονα έχουμε τη γενική αναδιάρθρωση του νομοθετικού πλαισίου όσον αφορά στην αγορά ενέργειας. Η επανέναρξη των έργων στον «άνω ρου» του Αχελώου, η ηλεκτρική διασύνδεση Κρήτης – Πελοποννήσου με το «μικρό καλώδιο», η εγκατάσταση βιομηχανικών ΑΠΕ, το σχέδιο για τρίτη μονάδα φυσικού αερίου στη Βοιωτία, η πώληση λιγνιτικών και υδροηλεκτρικών μονάδων της ΔΕΗ, ο αγωγός TAP (Trans Adriatic Pipeline), ο νέος αγωγός φυσικού αερίου Μ. Ανατολής – Κύπρου – Κρήτης – ηπειρωτικής Ελλάδας – Ευρώπης.

Οι νέες συνθήκες διαμορφώνονται όλο και περισσότερο προς όφελος των εταιρειών, στενεύοντας τα περιθώρια νομικού αντιλόγου. Έχει φανεί ωστόσο, πως μόνο όταν υπάρχει μαζική έμπρακτη κοινωνική αντίσταση και αλληλεγγύη μπορούν να ανατραπούν τα επιβαλλόμενα σχέδια. Όταν οι επιθέσεις είναι πολυμέτωπες οφείλουμε να τις αντιμετωπίσουμε σφαιρικά. Ήρθε η ώρα, δηλαδή, της ανάδειξης μιας συζήτησης και δράσης, επικεντρωμένης γύρω από τα ενεργειακά ζητήματα, γενικευμένης, που θα υπερβαίνει τους τοπικούς περιορισμούς, που δεν θα εγκλωβίζεται στα διλήμματα που θέτουν όσοι βρίσκονται από πάνω.

Ήρθε ο καιρός να κάνουμε ριζική κριτική στις έτοιμες μασημένες λύσεις περί «πράσινης ανάπτυξης», που διατυπώνονται ως πανάκεια και δεν ακουμπούν τον πυρήνα του ζητήματος. Δεν

ακουμπούν το ερώτημα του **ποιος αποφασίζει** για τα έργα αυτά και αποκρύπτουν το πραγματικό πολιτικό ζήτημα. Την ανάγκη για **κοινωνική διαβούλευση**, και, το πιο σημαντικό, για **συλλογική απόφαση**. Δεν ακουμπούν το ζήτημα του ποιος διαχειρίζεται την ενέργεια, στο όνομα ποιων και με τι όφελος. Με εφόδιο την εμπειρία τοπικών κινημάτων, μαθαίνουμε από τα λάθη και συνεχίζουμε. Προτάσσουμε την άμεση δημοκρατία ως τρόπο οργάνωσης και συναπόφασης.

Βλέπουμε τέτοιες τοπικές επιθέσεις να γίνονται αφορμές συσπείρωσης ανθρώπων απ' όλη την κοινωνία. Να συνδέονται και να θέτουν ως σημείο αναφοράς την παγκόσμια κλίμακα. Να δημιουργούν δημόσιο χώρο διαβούλευσης και αυτόνομης δράσης ζωτικά. Άτομα από διαφορετικούς τόπους που συνταιριάζουν τους χρόνους τους και παρεμβαίνουν στις πόλεις τους, και πέρα απ' τα όρια αυτών, να γνωρίζουν και να συνδέονται με διαφορετικά κινήματα, να αγωνίζονται από κοινού, γνωρίζοντας πως ο αγώνας δεν αφορά μονάχα τον έναν τόπο ή τον άλλον, αλλά όλους τους τόπους μαζί.

Και είμαστε στην εποχή τέτοιων κινημάτων.

Σημειώσεις:

[1] Η Repsol έχει παρουσία σε 40 χώρες παγκοσμίως, κυρίως της Λατινικής Αμερικής, με αρκετές καταγγελίες για περιβαλλοντικά εγκλήματα σε βάρος της. Δραστηριοποιείται σε όλους τους τομείς της διαχείρισης υδρογονανθράκων, από την εξόρυξη, στη μεταφορά, στην επεξεργασία, στην πώληση.

Βλ. εδώ περισσότερα: www.enlazandoalternativas.org/IMG/html/REPSOL_en.html

* Το παρόν κείμενο δημοσιεύεται στο τεύχος της Βαβυλωνίας #20

** Η Τόνια Λέντζου μεγάλωσε στα Γιάννενα και είναι φοιτήτρια Φιλοσοφίας στο Παν/μιο Ιωαννίνων

***Πέμπτη 22/11**: Η Πρωτοβουλία Αθήνας ενάντια στις εξορύξεις υδρογονανθράκων στο πλαίσιο της ενημερωτικής της δραστηριότητας, οργανώνει: ανοιχτή εκδήλωση – συζήτηση, στις 20:00, στο αυτοδιαχειριζόμενο θέατρο ΕΜΠΡΟΣ, Ρήγα Παλαμήδη 5, Ψυρρή. Θα παρουσιαστούν οι μέχρι τώρα εξελίξεις στο πεδίο της έρευνας και της εξόρυξης υδρογονανθράκων, οι τρέχουσες επιδιώξεις κράτους και εταιρειών, ο ρόλος των κινημάτων αντίστασης, καθώς και η ιδιαίτερη δραστηριότητα της Πρωτοβουλίας Αθήνας ενάντια στις εξορύξεις υδρογονανθράκων.*

***Τετάρτη 28/11**: Η ημερομηνία εκδίκασης στο ΣτΕ, της υπόθεσης εξορύξεων υδρογονανθράκων. Το κίνημα ενάντια στις εξορύξεις καλεί σε πανελλαδική ημέρα δράσης.*

A Conversation between Sergio Benvenuto & Cornelius Castoriadis: Autonomy, Politics, Psychoanalysis

This conversation took place in Castoriadis' apartment in Paris, on May 7, 1994. It was registered and filmed for the Multi-Media Encyclopaedia of Philosophical Sciences of the RAI – Radiotelevisione Italiana. First published in *European Journal of Psychoanalysis,* No 6, Winter 1998. Translated from the French by Joan Tambureno.

Benvenuto: You are a philosopher of politics, but you are also

a practicing psychoanalyst. Does your profession of analysis have an influence on your philosophical concepts?

Castoriadis: There is a very strong bond between my concept of psychoanalysis and my concept of politics. The aim of both is human autonomy, albeit via different processes. Politics aims at freeing the human being, making it possible for him to accede to his own autonomy through collective action. The prevailing concept during the 18th and 19th centuries (including that of Marx), according to which the object of politics was happiness, is a mistaken, even catastrophic, one. The object of politics is freedom. And politics is collective-conscious and considered-action, aimed at transforming institutions into institutions of freedom and autonomy.

Benvenuto: The American Declaration of Independence does not proclaim that the aim of the state is happiness, but it ensures everyone has the freedom to pursue happiness. That individual quest for happiness has gradually been identified in America with the criteria of 'problem solving'. However, does the quest for happiness for every man not imply also the autonomy of every man? The idea that society must permit everyone to search for his own happiness implies a certain liberal concept of autonomy. Is it in that American sense that you intend 'autonomy'?

Castoriadis: No, not in the American sense. The American Declaration states, "We believe that all men are created free and equal for the pursuit of happiness". But I do not believe that God created all human beings free and equal.

In the first place, God created nothing at all because he does not exist. Secondly, since human beings came into existence, they have practically never been free and equal. Therefore, it is necessary that they act in order to become free and equal. And once they have become free and equal, there will doubtlessly be demands regarding the Common Good, and that is

the contrary of the liberal concept according to which each and everyone must pursue his individual happiness which would imply, at the same time, the maximum happiness for all. There are certain kinds of social services which are not exclusively directed to the interests of individual happiness and which are the object of political action-for example, museums, or roads-and all the same it is in the interest of my own autonomy that others are autonomous.

However, if society interferes with my happiness, the result is totalitarianism. In that case, society will tell me: "it is the opinion of the majority that you should not buy records of Bach's music, but those of Madonna. That is the will of the majority, and so much for your happiness!" I believe that happiness can and must be pursued by each individual on his own. It is up to each individual either to know or not know what his own happiness is made of. At certain moments, he will find it here and at others elsewhere.

The very notion of happiness is a fairly complex one, both psychologically and philosophically.

However, the object of politics is freedom and autonomy, and that will only be possible within an institutional, collective framework, which permits freedom and autonomy. The object of psychoanalysis is the same. And there is the response to the question as to the fin of psychoanalysis (to which Freud returned often), in the two senses of the word fin (aim/end): the termination in time and the objective of the analysis. It is the aim of analysis that the individual become as autonomous as possible.

This does not mean autonomous in the Kantian sense, that is to say complying with moral dictates, established in the same way, once and for all. The truly autonomous individual is one who has transformed his relationship with his unconscious to such a point that he can - to the extent that it is possible in the human universe - know his own desires and at the same

time succeed in mastering the acting out of those desires. Being autonomous does not imply, for example, that I am moral because I do not covet my neighbor's wife. I have not mastered this desire for my neighbor's wife, besides which each one of us began life desiring the wife of a fellow human being, since each desired his own mother. If one has not begun life thus, one is not a human being but a monster.

However, it is quite another thing to put that desire into action. Individuals of fifty or sixty can still have incestuous dreams, which proves that that desire remains. An individual who at least once a year has not wished the death of someone because that someone has in some way wronged him is a seriously pathological individual. This does not mean that he must necessarily kill that person, but it is necessary to realize that "in that moment I was so furious with that person that if I could have made him disappear from the face of the earth, I would have. But then, I wouldn't have, even if I could". That is what I call autonomy.

Benvenuto: You speak of autonomy. Other analysts who, like you, tend towards the Left prefer to speak of psychoanalysis as an instrument for emancipation. Is this the same thing?

Castoriadis: It is; however, autonomy is more precise. Psychoanalysis cannot be an instrument for social emancipation, it cannot free us from our money-dominated society or the immense power wielded by the state. Psychoanalysis does not have the capacity to make revolutionaries of patients, but it can help them to overcome their inhibitions, rendering them more lucid, more active citizens.

However, the problem of psychoanalysis is the relationship of the patient to himself. There is Freud's famous comment in the New Lectures on Psychoanalysis: "Wo es war, soll ich werden", "where it has been, I must become", that is to say, substitute the It (or Id) with the I. That phrase is more than ambiguous,

even if its ambiguity is removed by what follows in the paragraph: that is an effort of drying out, similar to the Dutch efforts to drain the sea of the Zuyderzee. The intent of psychoanalysis is not to drain the unconscious; that would be an absurd, as well as impossible, undertaking. What it does intend is to attempt to transform the relationship of the I instance, of the subject more or less conscious, more or less reflected, with his drives, his unconscious. The definition of autonomy on the individual plane is: knowing what one desires, knowing what one would really like to do and why, and knowing what one knows and what one does not.

Benvenuto: Today a sort of official ideology of autonomy prevails. It is enough to look, for example, at the advertisements in the media to realize that there is an ideological sale of a pagan song to happiness pursued by autonomous men and women. Isn't your ideal of autonomy close to the ideas dominant today? You wrote that Marx was anti-capitalist, but that in reality he shared the same prejudices and the same assumptions of the capitalist society. You could be accused of the same thing, because you propose as an alternative an ideal which is today altogether dominant, even banal.

Castoriadis: There is clearly, on the part of contemporary society, an extraordinary force of assimilation and recuperation. However, I began speaking of creation, the imaginary and autonomy approximately thirty years ago. At that time, it was anything but an advertisement slogan. Gradually, the ad-men appropriated my words because they became the ideas of May '68. However, the mystification of these ad-men becomes apparent when they speak of creativity. "If you really want to be creative, come and work for IBM" - that is a publicity slogan. But at IBM, you are neither more or less creative than you are elsewhere. The creativity I speak of is of human beings who must be freed, which is quite a different thing.

In France, one does not speak so much of autonomy as of

individualism. Now, individualism as it is referred to in publicity, in the official ideologies, or in politics, has nothing to do with what I call the autonomy of the individual.

> ***In the first place, individualism is: "I do what I wish", while autonomy is: "I do what I believe it is right to do, after reflecting; I do not deprive myself of doing what pleases me, but I do not do something simply because it pleases me".***

In a society in which each one does what he pleases, there will be murder and rape. And then, that publicity and ideology are deceptive, because the alleged individualism, the narcissism with which we are inundated, is a pseudo-individualism. The current form of individualism is that at 8:30, every evening in every French household the same dials are tuned to receive the same television programs, which propagate the same rubbish. Forty million individuals, as though obeying a military command, do the same thing, and that is called individualism! By "individual" I intend someone who attempts to become autonomous, who is conscious of the fact that, as a human being, he is absolutely unique and attempts to develop his singularity in a reflected way. Consequently, there is no relationship between the ideology of publicity and what I have said.

Benvenuto: Apparently, your idea of the aim (fin) of psychoanalysis is virtually opposite to the one proposed by Lacan. He strongly criticized the idea that that aim was to create an autonomous ego, calling that theory an "American ideology". Do you consider Lacan's criticism to be fair?

Castoriadis: Partially so. For, in it there were two potential-perhaps even real-deviations. The first was the absolute over-estimation of the Ego and consciousness. Freud's expression, "where It was, I must become", should be completed by the symmetrical: "there where I am, the It must be able to

appear”. We must succeed in making our desires speak. Letting them pass into reality, allowing them to be translated into action, is obviously quite another thing. Therefore, it is necessary to let drives rise; it is necessary to know even the most bizarre, monstrous, and abject drives which could appear in our everyday, conscious life. On the other hand, the autonomous Ego referred to by certain Americans was in fact the socially constructed individual: the Ego was constructed by society; that is, an individual knew that he had to work to live and that if he opposed his boss it was because he had not resolved his Oedipus complex. There have been job application questionnaires in American companies in which, if the candidate responds to the question “when you where a child, did you love your mother or your father more?” by “I loved my mother more”, he earns a negative point. Because, clearly, if he opposed his father, he could be a potential troublemaker in the company. That is an ideological utilization of psychoanalysis for the purpose of adaptation.

In 1940, when there were 15 million unemployed in the United States, an article appeared in the International Journal for Psychoanalysis by American psychoanalysts interpreting the psychoanalytical roots of unemployment: one is unemployed because of an unconscious desire to be unemployed. This is an aberration, as well as idiotic, since unemployment is clearly an economy-related phenomenon.

However, Lacan’s criticism of that tendency was somewhat in bad faith. In the first place, because he chose an easy target, in the second place because he wished to propose an ideology of desire. Now, that Lacanian ideology of desire is monstrous, because desire is murder, incest and rape. For Lacan, there is the Law, but that Law - as he is incapable of putting it in a social-historical context - perhaps could be any law. There was law at Auschwitz; there was law in the Gulag; and there is law in Iran today.

Benvenuto: But Lacan spoke of symbolic law, constituted by

language, and with a universal structure. It is not a question of just any law, imposed by any regime.

Castoriadis: Of course, with language we can say anything we please. But what exactly does he mean by symbolic law? The word “symbolic” for Lacan is a skeleton key, a word to conceal the fact that one is speaking of the institution and the instituted. However, in saying that it is symbolic, what he wants is to endow the institution and the instituted with a pseudo-transcendental dimension, as Kant would say. But the symbolic is quite another thing. Language belongs to the symbolic, in the sense that all signs are symbols of a referent, or that there are symbols of another order. But we must put an end to that Lacanian mystification of the symbolic.

There is no “symbolic” as independent domain; there is a symbolic as part and function of the imaginary. Otherwise, there are institutions, and there is a question of the validity of the institutions. However, the question is not symbolic. Is then the institution valid by right? It will always be valid de facto, as long as it is sanctioned. But it was valid de facto at Auschwitz and is so also in Iran today. Is it valid by right? Now, there is nothing in the concept of Lacan to lead us to make a distinction between the law of Auschwitz and the law of ancient Athens, or the present laws in the United States. Thus, the famous expression of Lacan to the effect that the master relinquishes nothing of his desire. Now, it is the master who knows what his desire is, and if his desire is like the desire of Lacan - i.e., to transform his followers into slaves - then his desire is realized. But that is basically opposed to the scope of psychoanalysis, which is not that the desire of the master, or of everyone, be realized - particularly if one is aware of what desire implies in psychoanalysis - because that would be incompatible with real, social life. And I do not intend here the actual American society, but also the most ideal society conceivable. So,

Lacan comes back to the most utopian aspects of the ideology of the young Marx and the Anarchists, although he would have laughed sarcastically at the consideration of these ideologies. The young Marx and the Anarchists conceived of a society in which there would be neither law nor institution.

Benvenuto: That accusation directed at Lacan as anarchist surprises me. His left-wing critics usually accused him of being repressive, due to his insistence on Law and castration. For Lacan remaining faithful to one's desire means castration, i.e., renouncing the putting into action of one's own fantasies.

Castoriadis: Not so, because the assumption of castration in Lacan is extremely ambiguous. It is the renouncing of desire directed at the mother, but that is the condition of realizing desire. For Lacan, there is neurosis because the individual has not succeeded in assuming his castration, and if he does assume it, then his desire is liberated, with the exception that he obviously no longer directs it towards the mother but towards other women.

Benvenuto: But for Lacan, assuming one's own desire does not imply enjoying that which one demands in reality. He makes a distinction between desire, demand and enjoyment which occurs in reality.

Castoriadis: All this is very ambiguous. Lacan is, theoretically, all that which is most banal, most suspect, similar to one of those Parisian vogues which appear and then disappear after five, ten, twenty years.
But coming back to the history of psychoanalysis, the particular problem of the human being is to succeed in creating a relationship with the unconscious which is not simply a repression of the unconscious, or its suppression according to a given social dictate and, in particular, the social heteronomy. Here we have once more a point at which psychoanalysis and politics meet. To what extent might I call

the social law also my law and not a law which has been imposed on me in a heteronomous fashion? It is my law only if I have been concretely active in the formation of the law. Only in these conditions can I be truly autonomous, given the fact that I am obliged to live in a society which has laws. Thus, we have a second point of conjunction between the sense of autonomy in psychoanalysis and the sense of autonomy in politics.

Benvenuto: The left-wing culture has often criticized analysis as a practice particular to a bourgeois society, because it is essentially based on a private contract of sorts. Above all, during the 1960s and 1970s, a certain sector of the left proposed substituting psychoanalysis with a social treatment of personal problems, reducing psychopathological disturbances to social alienation. What is your opinion of this left-wing, Marxist criticism of the psychoanalytical ethic?

Castoriadis: That was a radical leftist exaggeration of the 1960s and 70s, which found motivation in certain aspects of establishment psychoanalysis. Every psychoanalytical process necessarily involves two persons: an analysand and an analyst. There cannot be a transference and a working through of the transference outside this relationship between analysand and analyst. There is, however, an aspect which is extremely difficult to resolve and to which no one has yet provided a solution: the financial aspect. On the one hand, the psychoanalyst has to make a living. On the other, as experience proves, even for the analysand an unpaid analysis is not psychically tolerable (because the debt he contracts with the analyst is enormous), and it will inevitably be ineffectual since the analysand can prattle on interminably, because the time of the session costs him nothing.

> ***There is in any event a problem: the enormous inequality of the distribution of wealth in today's society places psychoanalysis out of the reach of most of those who need it, unless they are reimbursed by the National Health System.***

This could be resolved effectively only within the framework of a general social transformation.

Benvenuto: What then are your practical, political suggestions for countering the classic criticism against analysts: that they only treat the idle rich, and usually too few patients in ratio to the average population?

Castoriadis: This is not necessarily true. Of the dozens of patients I have treated up to the present, practically none have been rich. Some have made enormous sacrifices in order to go into analysis. I adapt my fee to the patient's economic possibilities. There are also those who cannot pay anything. But practically no one has come to me for analysis in order to be able to say at a fancy dinner party "I am in analysis".

The financial question is however a real problem, and it would be good to attempt to eliminate this great inequality of income in today's society. However, from a theoretical point of view, we cannot remain blocked at the Freudian theory as it was formulated initially. Freud was an incomparable genius, and to him goes the credit for a wealth of ideas. But there is a blind point in Freud: the imagination.
There is a considerable paradox in Freud's works, in that everything recounted by him is formations of the radical imagination of the subject, of fantasies. However Freud, who was formed in the Positivist spirit of the 19th century, as a student of Brücke in Vienna, neither sees, nor wants to see, these formations. For this reason, initially, for some time he believed in the reality of the scenes of infantile seduction his hysterical patients described. He believed that the subject was ill because of something which had created trauma.

Benvenuto: For more or less the past ten years, there has been in the US the tendency to return to Freud's initial belief in the real seduction on the part of adults.

Castoriadis: These are political idiocies created by the

politically correct vogue. The patient, when he says that his mother, father, nurse or neighbor seduced him when he was a child, is always necessarily right. But that is not the problem, because the basic response is that for any traumatic event, the event is real in that it is an event, while it is imaginary in that it is traumatic. There can be no trauma if the imagination of the subject does not give a certain meaning to what has occurred, and that meaning is not politically correct but is the meaning given to the fantasy of the subject and his radical imagination. Now, Freud does not want to acknowledge that basic concept.

Currently, in the US, there is the attempt to go back in time. It is touching and funny to see that during the analysis of the Wolf Man, Freud long believed in the reality of the primitive scene which the Wolf Man described to him-that is, the fact that he saw his parents making love from behind; and that it was not until the end of the analysis that he said-in a footnote-that perhaps, in a final analysis, the primitive scene was only the patient’s fantasy. However, the matter is of little importance. Freud did not account for the role played by the imagination in what he called fantasmatisation. He attempted to attribute philogenetic origins to these fantasies, and he attempted to find them in the initial myth of Totem and Taboo, which is absurd.

To explain the origin of society, Freud created a myth.

At the outset, he posed the problem of the origin of society as simply negative-that is, the problem of the origin of the two major interdictions: that of incest and that of intra-tribal murder. Not murder in principle, because nowhere is murder forbidden in principle; if you kill the enemies of Italy or France, you have done well and are decorated-but one must not kill within. You can kill within only if you are an executioner, or a policeman on duty. Freud did not see that the problem of the origin of society is not exclusively the problem of the creation of two interdictions. It is the

problem of the creation of positive institutions: the creation of language, norms of behavior, religions, meanings, and so on. Freud's myth explains the creation of the two major prohibitions during the course of history of the primitive horde, where a father had all the women and castrated or drove out his sons in order to continue to reign over his harem. One day, the brothers killed the father and divided the women of the tribe. Then the brothers concluded a pact stipulating that on no one would attempt to take the woman of another or to commit murder. And so they portrayed their father as the tribe's totem animal. And every year they would prepare a sacrificial meal, during which an animal was sacrificed and eaten, thus repeating symbolically-in the true sense of the term-the murder of the father.

From an anthropological point of view, this myth does not hold, although it is a very significant mythical construction not only because of the fashion in which Freud and the thought of his time functioned, but also from the psychoanalytical point of view, in that it is in fact an Oedipus complex-the tendency to murder the father and eliminate brothers/rivals. But all this was already known through psychoanalysis without the myth of Totem and Taboo. The myth represents that which it should explain, because it represents the brothers' capacity for socialization on the day they joined forces to kill their father. That is already a social action, which presupposes the existence of language. Therefore, to explain the origin of society, Freud presupposes that society is already there, that is, that the brothers could converse among themselves, conspire and maintain a secret. Animals have never been seen to conspire.

However, because Freud totally dismisses the **creative role of the radical imagination**, of the fantasmatization, he is something of a reductionist or determinist; he tends to always attempt to find the connection of causes and effects in the subject's psychic life, which created in that subject that

symptom, neurosis or particular evolution.

This is carried to the extreme in stories such as *A Childhood Memory of Leonardo da Vinci*, in which he attempts to explain one of Leonardo's paintings and his creative life on the basis of a childhood incident, which is here also supposed as mythical, and which, even supposing it all held together, fails to explain the painting of Leonardo, why that painting is great, or why we experience pleasure in looking at it. Also when it is a question of explaining the evolution of a singular subject-demonstrating the reasons for a certain neurosis and not another-Freud finally admits that it is impossible to know, and he calls it "the choice of the neurosis". An individual chooses his neurosis, and by two or three years of age she has already embarked upon the road to obsession rather than, say, hysteria.

Benvenuto: But is not the expression "choice of neurosis" contradictory to you assume to be his determinism? Because, evidently, to speak of choice is in itself to repudiate determinism, and consequently to admit that there is no relation of cause and effect between the history of a person and his psychopathology.

Castoriadis: That is what I said. Freud inevitably attempts to find a connection between cause and effect. For example, in the Rat Man's Analysis or in the Wolf Man's Analysis, he says that a certain symptom exists because a given thing has occurred at a given moment.

However, in the first place, he does not see that the thing which has occurred at that moment has played this role only because the patient attributed to it that fantastic meaning. And secondly, Freud does not explain that which has occurred, and is consequently forced in the end to say that there is a choice of neurosis that he cannot explain.

He often refers to constitutional factors, but constitutional

factors are like histories (heredity) in old medicine, or the soporific virtues of opium, as Molière said. Saying that there are constitutional factors does not constitute an answer. Here, once more one must be fair: when Freud spoke of constitutional factors he was not completely mistaken; for example, with infants, from the outset there is a considerable difference in their tolerance of frustration. Some infants, given the breast or the baby's bottle, remain calm for six hours until they are once more hungry, while others very quickly begin to cry, scream, demand the breast or the bottle, or do not accept the mother's going away. Then, constitution implies something innate. However, any effort at psychoanalytical determinism fails.

Freud said the same thing in the texts of 1936-30, as regards female homosexuality, when he stated that a girl, during adolescence, has three alternative ways. She can become a woman who loves men and who wishes to have children, she can become a dried-up old maid who detests sex and anything related to it, or she can become a tomboy in whom, even if it remains latent, there will be a tendency towards homosexuality. Why does she choose one alternative rather than another? One could point to factors which have led to a given choice or inclination, but ultimately it can never be determined.

Benvenuto: Are not the problems Freud poses on "choice" of neuroses or ways of being a woman tied to problems inherent in all historical reconstitution, since a historian reconstitutes processes over time? There has always been this oscillation between determinism and in-determinism in historical reconstructions.

Castoriadis: Yes. It is precisely for that reason that determinist and scientist reductionism is false; one can never demonstrate the totality of necessary and sufficient conditions. That does not necessarily mean that there is an absence of any form of determinism; there are certain

connections of cause and effect, but not always and not essentially. It is a question of domains.

Benvenuto: But in analytical treatment, does one act on the causes or something else?

Castoriadis: That is the most important and the most difficult question. Psychoanalysis attempts to transform the way the patient sees his world. In the first place, it attempts to make him see his world of fantasies. That is, it attempts to make him understand that the way in which he sees the world is a way which, for the most part, depends on his own psychic constructions and fantasies. Secondly, it attempts to lead him to an adequate relationship with his fantastic constructions. If you are dealing, for example, with someone who is on the paranoiac side, first of all he must be made to understand-not by logical persuasion, but through the analytical work-that it is not true that everyone wants to persecute him, but that, essentially, his view is his own fantasmatization, and that one might even say that when he actually does encounter persons really intent on persecuting him, it is he who has chosen them.

He chooses the woman who will persecute him.

I have chosen an extreme example, because with a delirious paranoiac there is practically nothing to be done; it is necessary to take a borderline case. However, it is more convincing than when you take a neurotic and attempt to lead him to overcome that way of fantasmatization. There are other cases where it is a question of leading the patient to live more or less peacefully and reasonably with his fantasy world, as well with his new fantastic productions. The way in which that occurs is also one of the mysteries of analysis. Freud never succeeded in explaining why a real interpretation has an effect. And I cannot explain why a true interpretation at times produces an effect and at other times produces none. A dyed-in-the-wool analyst will tell you: “if an interpretation

does not produce any effect, this is because it is not true". That is not exact.

Benvenuto: Apropos of the effects of analysis, in recent years there has been considerable criticism by a certain epistemology of the validity, the scientific truthfulness, of psychoanalysis. For example, Popper, Grünbaum and Eysenck have criticized the scientific plausibility of psychoanalysis. Grünbaum in particular has said that analysis sometimes simply creates placebo effects. What is your opinion of these criticisms which consider the effects of analysis as being no different than the effects of magic cures? Because, at times, a magician can also cure.

Castoriadis: But how does he do it? Mr. Grünbaum, Mr. Popper, and even Mr. Lévi-Strauss have no explanation for that. Lévi-Strauss says that psychoanalysts are the shamans of modern times, and shamans the psychoanalysts of primitive societies. But why experiences in double blind (1)? Why is there a placebo effect? Because there is suggestion. But why is there suggestion? Psychoanalysis responds that all suggestion is the result of transference. The patient to whom the physician gives a medicine is very likely to believe that that medicine will be beneficial, and for that reason there is a placebo effect and that faith can produce effects on the psyche. Secondly, it is for that reason that one makes experiments in double blind, and to say that the fact that someone goes to a psychoanalyst three times a week and that that is beneficial due to a placebo effect, is saying nothing at all. Why is there a placebo effect?

Benvenuto: Yes, but you say that epistemology and analysis both admit the existence of suggestion. I cannot believe that any analyst would be content to admit that the effects that he produces are due to suggestion, even if suggestion is explained in a psychoanalytic way.

Castoriadis: Psychoanalysis can explain suggestion, but

suggestion cannot explain psychoanalysis. Because psychoanalysis is essentially-I do not say exclusively-the work of the analysand himself. These philosophers, perhaps because they often live in America, have in mind a psychoanalyst who says to the patient: “If you think that, it is because your mother did that”. However, other psychoanalysts worthy of the name would never say anything of the kind. Now, one has more sophisticated forms: one says that the patient who knows what the analyst thinks attempts to say to him that he knows what the analyst will think, and so on. But if one is experienced in analysis, nothing of the sort holds. It is a question of authority, but in the end I have an experience which Grünbaum has not. If one wishes to, one believes me, and if one wishes to, one does not. One sees how a patient changes in the course of a treatment, and one sees that he resists. How Mr. Grünbaum can explain why a resistance at a certain point gives way? Why does a patient for two years make no progress and then suddenly something moves and he shifts to another speed?

All these criticisms, beginning with Popper, compare psychoanalysis to an idea of science identified with positive sciences [sciences positives]. But anyone who expects psychoanalysis to be a positive science is a fool. Popper struggles against that fool. By Popper’s own reasoning, one could say that there exists no history, because there is no possibility of falsifying in history. That is possible only as regards concrete facts. If someone says “there is no Parthenon in Athens”, there is a falsifiable aspect of that thing because one can take him to Athens and show him the Parthenon. But if someone says, as Burckhardt did, that for the ancient Greeks the athletic element-that is, competition and the struggle against the opponent-was very important, that is an interpretation and not refutable in Popper’s sense. Popper, with his would-be criterion, says that there are positive sciences in which there is experience, measure, etc., and all the rest is literature. That may be so, but this literature is

more important, perhaps, than the positive sciences.

History, society, the psyche, our lives, are at least as important as molecules and atoms.

---

(1) A “double-blind” experiment in medicine is when some patients in a control group are given actual medicine, while others receive a placebo, but without either the doctor or the patients knowing who has been given which. [Note of the editor].

Κοινοτισμός & Κράτος στον Ελλαδικό Χώρο

Βασίλης Γεωργάκης

Ποιος είναι υπεύθυνος για τον τόπο του; Το κεντρικό κράτος ή οι ίδιοι οι πολίτες; Και ποιοι είναι πολίτες; Όσοι πειθαρχούν στις βουλές του κράτους ή όσοι αντιστέκονται, υπερασπιζόμενοι το δικαίωμά τους να λαμβάνουν οι ίδιοι τις αποφάσεις που αφορούν την τοπική κοινωνία;

Για τον κρατικό μηχανισμό και όσους τον υπηρετούν η απάντηση είναι ξεκάθαρη και δόθηκε πριν λίγο καιρό, όταν κάποιοι κάτοικοι χωριών της Ηπείρου ζήτησαν τον λόγο από τον Περιφερειάρχη, σχετικά με τη δραστηριότητα πετρελαϊκών εταιριών -«Δεν είστε πολίτες». Αυτή ήταν η απάντησή του.

Τα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στην Ήπειρο αλλά και σε όλη την Ελλάδα, στα πλαίσια της επιθετικής εξόρμησης του κρατικού

μηχανισμού, στα πλαίσια της περίφημης ενεργειακής πολιτικής μας καλούν πέραν της δημιουργίας και ανάπτυξης αντιστάσεων, να διαμορφώσουμε ένα δικό μας πρόταγμα, μία πολιτική απάντηση η οποία θα αμφισβητεί την αυθεντία του κεντρικού κράτους. Κι αν αυτή τη στιγμή οι κυριότερες εναλλακτικές προτάσεις προέρχονται από τα πειράματα της Ροζάβα ή των Ζαπατίστας, πειράματα που προέκυψαν υπό ιδιαίτερα πιεστικές συνθήκες, χρήσιμος θα ήταν ένας προβληματισμός βάση του ελληνικού και γενικότερα του βαλκανικού παρελθόντος.

Τότε ίσως ανακαλύψουμε πως ο κοινοτισμός δεν είναι τόσο εξωτική έννοια αλλά μάλλον σημαντικότατο κεφάλαιο και βιωμένη εμπειρία των κοινωνιών του ελλαδικού χώρου -τόσο σημαντικό που χρειάστηκαν σκληρές προσπάθειες από πλευράς του ελληνικού κράτους για να επιβληθεί.

Η επέμβαση του κεντρικού κράτους στην αυτοδιοίκηση και η εξάρθρωση του κοινοτικού συστήματος της ελληνικής υπαίθρου είναι μία διαδικασία τόσο παλιά όσο το ίδιο το ελληνικό κράτος και η οποία δεν ολοκληρώθηκε παρά σχετικά πρόσφατα, με τον Εμφύλιο Πόλεμο. Οι μετακινήσεις πληθυσμών από τις εμπόλεμες ζώνες, η φυγή του σλαβομακεδονικού στοιχείου και η μετανάστευση των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών ολοκλήρωσαν με τον πλέον εμφατικό τρόπο την διαδικασία αστικοποίησης του πληθυσμού, ενώ το κράτος, με την ερήμωση της υπαίθρου, άρχισε να απολαμβάνει έναν έλεγχο πάνω στα εδάφη του, ο οποίος δεν είχε ιστορικό προηγούμενο.

Στο πλαίσιο αυτό, πρωτοβουλίες και αντιστάσεις που αναπτύχθηκαν κυρίως πάνω σε περιβαλλοντικά ζητήματα τις τελευταίες δεκαετίες, αντιμετωπίζονται με οργή, από ένα σύστημα το οποίο έχει μάθει να ελέγχει με απόλυτο τρόπο την επικράτειά του. Η Κερατέα, η Χαλκιδική και από κοντά τα γεγονότα του Βόλου και της Λευκίμμης εμφανίζονται ως καταστάσεις βγαλμένες από άλλες εποχές και αντιμετωπίζονται με έκδηλη αμηχανία αλλά και εκνευρισμό με αποτέλεσμα πρωτοφανή μέτρα καταστολής που προσομοιάζουν σε μέτρα αντιμετώπισης

«παρακοινωνικών» ομάδων του 19ου αιώνα, όπως οι ληστές και οι νομαδικοί πληθυσμοί.

Ο **κοινοτισμός** και η **αυτοδιοίκηση**, η μόνη βιωμένη εμπειρία διαχείρισης της εξουσίας που γνώρισαν οι χριστιανικοί πληθυσμοί του ελλαδικού χώρου, έχουν εξοβελιστεί στη λήθη στη χειρότερη, ενώ στην καλύτερη των περιπτώσεων εντάσσονται στο εθνικό αφήγημα, αυτό που θέλει τους Έλληνες να αναπτύσσουν κοινοτικά συστήματα αυτοδιοίκησης ως μέσο πολιτιστικής άμυνας απέναντι στον αλλόθρησκο κατακτητή.

Η τελευταία εξήγηση είναι αρκετά δημοφιλής αλλά και ιδιαίτερα απλουστευτική, καθώς αγνοεί βασικές πτυχές του ζητήματος. Δεν υπάρχει ο χώρος εδώ για να αναπτυχθεί εκτενώς ένα τόσο περίπλοκο ζήτημα, μπορούμε όμως να πούμε πως οι μορφές αυτές διοίκησης δεν αναπτύχθηκαν παρά ή κόντρα στις βουλές και τις προθέσεις της κεντρικής οθωμανικής εξουσίας, αλλά μάλλον συμπληρωματικά σε ένα κράτος το οποίο αναγνώριζε την αδυναμία του να ελέγξει αποτελεσματικά τον χώρο του. Αν η αυτοδιοίκηση των χριστιανών πήγαινε κόντρα σε κάποιους φορείς εξουσίας, αυτοί ήταν τοπικοί αξιωματούχοι, ατίθασοι ηγεμόνες όπως παραδείγματος χάριν ο Αλή Πασάς των Ιωαννίνων, η επιρροή των οποίων αυξανόταν όσο η Οθωμανική Αυτοκρατορία παράκμαζε. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός πως ο ασφαλέστερος τρόπος για να αποφύγουν οι κοινότητες τις αυθαιρεσίες των τοπαρχών αυτών, ήταν η σύνδεση με την κεντρική εξουσία της Πύλης είτε μέσω τις απόδοσης προνομίων είτε μέσω της σύμπλευσης μίας προυχοντικής ελίτ με τον κρατικό μηχανισμό, δηλαδή της εμπλοκής μίας χριστιανικής ηγεσίας στο δημοσιονομικό σύστημα της Αυτοκρατορίας.[1]

Τα παραδείγματα είναι πολλά: τα Ζαγοροχώρια εδώ στην Ήπειρο, τα Μαστιχοχώρια της Χίου, τα Αμπελάκια, η ομοσπονδία των 24 χωριών του Πηλίου ή ακόμα και πόλεις όπως η Αθήνα. Κάθε περίπτωση είναι ξεχωριστή, με κύριο κοινό παρονομαστή τη θεαματική οικονομική πρόοδο, αποτέλεσμα μεταξύ άλλων και της απόσυρσης της κεντρικής εξουσίας.

Ακόμα όμως και αυτό το κολοβό σύστημα αυτοδιοίκησης δεν ήταν δυνατό να γίνει ανεκτό από τους φορείς της δημιουργίας ενός ισχυρού κεντρικού κράτους, οι οποίοι και εμφανίστηκαν στην επαναστατημένη Ελλάδα. Στο πλαίσιο της χαώδους κατάστασης που δημιούργησε η Επανάσταση του 1821, ένα από τα διλλήματα στα οποία οι εξεγερμένοι έπρεπε να τοποθετηθούν ήταν αυτό της μορφής που θα λάμβανε οι διοίκηση του νεοφώτιστου κράτους και **ο κοινοτισμός αποτελούσε το μόνο υπόδειγμα και τη μόνη βιωμένη εμπειρία πάνω στην οποία θα μπορούσαν να βασιστούν**. Ήδη από πολύ νωρίς, η αυτοδιοίκηση παραμερίστηκε -αντιθέτως προβλήθηκε από κάθε πλευρά η ανάγκη δημιουργίας μίας ισχυρής κεντρικής εξουσίας που θα έθετε υπό ασφυκτικό έλεγχο κάθε πτυχή της δημόσιας ζωής: από τους στρατιωτικούς που απαιτούν την *Γκοβέρνο Μιλιτάρε* που θα συντόνιζε αποτελεσματικά τις πολεμικές επιχειρήσεις, μέχρι τους λόγιους που οικτίρουν την υποτιθέμενη ασυνεννοησία μεταξύ των Ρωμιών και απαιτούν την κρατική παρέμβαση στην παιδεία.[2]

Η περίοδος διακυβέρνησης του Ιωάννη Καποδίστρια εγκαινιάζει αυτή τη συγκέντρωση της εξουσίας, σε μία περίοδο κατά την οποία οι συγκυρίες ευνοούν τις προσπάθειές του -η εξάντληση του πληθυσμού από τις συνεχείς διαμάχες και οι προσδοκίες που συγκέντρωνε στο πρόσωπό του ο έμπειρος διπλωμάτης, του έδωσαν αρκετό πολιτικό κεφάλαιο για να αρχίσει να διαβρώνει τα παραδοσιακά, τοπικά πλέγματα εξουσίας.

Στην προσπάθειά του αυτή, σημαντικό όπλο ήταν η προσωπική δέσμευση ανθρώπων με προέλευση από τα χαμηλά και τα μεσαία αγροτικά στρώματα, μέσω της πρόσληψής τους στην εκδούλεψή του, συνήθως ως πράκτορες.[3] Η λειτουργία αυτών των σχέσεων προσομοιάζει αυτή της δημοσιοϋπαλληλίας, αλλά δεν θα μπορούσαμε να τη χαρακτηρίσουμε ως τέτοια. Η επιτυχία της τακτικής αυτής ήταν τεράστια, αν κρίνουμε από τη δυναμική υποστήριξη που απολάμβανε ο πολιτικός φορέας στον οποίο βασίστηκε ο Καποδίστριας για να κυβερνήσει, το περίφημο «Ρωσικό» Κόμμα.

Η άφιξη των Βαυαρών του Όθωνα, σηματοδοτεί μία εντατικοποίηση

της διαδικασίας συγκέντρωσης της εξουσίας. Πριν καν ο νεαρός Βίτελσμπαχ ενηλικιωθεί, η Αντιβασιλεία φρόντισε να κατοχυρώσει σειρά δικαιωμάτων προς όφελος της κεντρικής εξουσίας, όπως η συγκρότηση δήμων, η απόλυση δημάρχων, ο διορισμός έπαρχων και νομαρχών οι οποίοι και ενέκριναν προϋπολογισμούς και δημόσια έργα τοπικού χαρακτήρα -οι Έλληνες, κατά τους Βαυαρούς, δεν ήταν ώριμοι για τη διαχείριση ούτε καν των υποστατικών τους, πόσο μάλλον για την ελευθερία.

Η εισβολή αυτή του κεντρικού κράτους στην ύπαιθρο θα συμπληρωθεί με σειρά δοκιμασμένων μέτρων, όπως οι αναγκαστικοί συνοικισμοί και η απαγόρευση σύγκλησης κοινοτικών συνελεύσεων. Στη δέσμη αυτή της οργάνωσης της κεντρικής εξουσίας θα προστεθεί με πολύ πιο αργούς ρυθμούς η εκτέλεση σημαντικών δημόσιων έργων με κύριο στόχο τη διευκόλυνση των μεταφορών και των επικοινωνιών.

Μία ενδιαφέρουσα πτυχή της διαδικασίας αυτής ήταν η **εμφάνιση της επιστήμης της Δασολογίας** στο ελληνικό βασίλειο, σε μία εποχή όπου δεν υφίσταται καν η λέξη *δάσος*: το κράτος δεν αναγνώριζε φυσικά τις εδραζόμενες στο εθιμικό δίκαιο πρακτικές των ντόπιων, χάρις στις οποίες οι κάτοικοι επιτυγχάνουν μία ισορροπία ανάμεσα στην επιβίωση τους και την εκμετάλλευση των διαθέσιμων φυσικών πόρων, αλλά καταγράφει και σημειώνει ζηλότυπα ιδιωτικές και δημόσιες περιουσίες.[4] Οι προκλήσεις δεν έμειναν αναπάντητες: η παράξενη συμβίωση κράτους – ένοπλων παρανόμων συνεχίστηκε όπως και κατά την Οθωμανική περίοδο, ενώ η Ρούμελη κυρίως έγινε εστία αναταραχών, οι οποίες έφταναν στα όρια της ανοιχτής εξέγερσης, όπως συνέβη με διάφορες εξεγέρσεις με εστίες κυρίως την «ανυπότακτη» δυτική Στερεά Ελλάδα.

Η μακρά διαδικασία αστικοποίησης του ελληνικού κράτους δεν υπήρξε συνεχής και χωρίς πισωγυρίσματα, τα οποία προκλήθηκαν σε μεγάλο βαθμό από τις διαδοχικές προσαρτήσεις εδαφών, όπου ο κρατικός μηχανισμός βρέθηκε να αντιμετωπίζει σύνθετα προβλήματα, εκεί όπου η κοινοτική οργάνωση συντηρούσε εκτός από προνεοτερικές οικονομικές δομές και έναν εθνοτικό

χαρακτήρα ανεπιθύμητο, με κορυφαίο παράδειγμα την ζάντρουγκα, την κλειστή οικογενειακή οργάνωση των Σλαβομακεδόνων. Σε αυτές τις περιπτώσεις η επιβολή της κεντρικής διοίκησης καθίστατο απαραίτητη διαδικασία για τον εξελληνισμό των «Νέων Χωρών», που προσαρτήθηκαν μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους στο ελληνικό κράτος. Η αντιμετώπιση των κλειστών αυτών κοινοτικών θεσμών, των διαφορετικών εθνοτικών ομάδων είναι ξεχωριστό κεφάλαιο από μόνο του.

Η περίοδος ωστόσο κατά την οποία θα έπρεπε να επαληθευθεί στο έπακρο η ρήση ***Imperio absenti chaos regit*** θεωρητικά θα έπρεπε να είναι αυτή της Κατοχής, τουλάχιστον όσον αφορά την Ελλάδα. Και αυτό, γιατί την επόμενη της συνθηκολόγησης, ο κρατικός μηχανισμός, αυτός ο τόσο πανίσχυρος και ιδιαίτερα παρεμβατικός μηχανισμός της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου, κυριολεκτικά εξαϋλώθηκε. Τουλάχιστον όσον αφορά την πρώτη περίοδο της Κατοχής, από την άνοιξη του 1941 έως και το φθινόπωρο του 1942, η κυβέρνηση ανδρείκελων της Αθήνας, στάθηκε ανήμπορη να επιβάλει την εξουσία τους οπουδήποτε παραπέρα από τα κυβερνητικά κτήρια.

Αν ο **λιμός του χειμώνα 1941-42** έχει σημαδέψει τη μνήμη των επερχόμενων γενιών, είναι αδύνατον να φανταστεί κάποιος το μέγεθος που θα είχε λάβει η καταστροφή χωρίς τις ατομικές και αργότερα συλλογικές πρωτοβουλίες των ίδιων των ανθρώπων που βρέθηκαν προ του φάσματος της πείνας. Σε μία πρώτη ανάγνωση, οι στρατηγικές επιβίωσης που υιοθετήθηκαν από τους χειμαζόμενους αστικούς πληθυσμούς, δεν είχαν σχέση με συλλογικές διαδικασίες – πράγματι το φθινόπωρο του 1941 χιλιάδες Αθηναίοι οργώνουν την ύπαιθρο, σε μία απεγνωσμένη προσπάθεια να εξασφαλίσουν τρόφιμα, με αποτέλεσμα να προκαλέσουν την έντονη καχυποψία και εκνευρισμό των αγροτικών πληθυσμών.

Το βάρος της συγκυρίας όμως, οδήγησε στην **εμφάνιση συλλογικών δομών και διαδικασιών**, τα οποία εν μέρει βασίστηκαν και στο κοινοτικό παρελθόν, όπως συνέβη στην Τόχοβα της Κατερίνης,

όπου οι κάτοικοι διαμόρφωσαν το σχολείο του χωριού σε ξενώνα και χώρο υποδοχής των ταλαίπωρων Αθηναίων που βρέθηκαν τόσο μακριά από τις εστίες τους, σε αναζήτηση τροφής.[5] Να υπενθυμίσουμε πως αυτό συνέβη πολύ πριν την εμφάνιση του ΕΑΜ και την εγκαθίδρυση των θεσμών αυτοδιοίκησης στην «Ελεύθερη Ελλάδα».

Κι αν ο πόλεμος και ο λιμός, *«..επέτρεψαν στους κατοίκους της υπαίθρου να πάρουν την εκδίκηση τους από τους ανθρώπους των πόλεων..»* κατά την διατύπωση του Μαρκ Μαζάουερ[6], αυτό δεν σημαίνει πως σε πολιτικό επίπεδο οι αστικοί πληθυσμοί έμειναν αδρανείς. Στα όρια της επιβίωσης και με κύριο μέλημα την εξεύρεση τροφίμων, οι αστικοί πληθυσμοί επαναπροσδιορίζουν τον χώρο των πόλεων – η περίπτωση της Αθήνας είναι ενδεικτική. Αναζητώντας χώρους μακριά από την κρατική παρέμβαση, οι κάτοικοι της πρωτεύουσας στρέφονται σε περιοχές αρκετά κοντά στο κέντρο ώστε να μεταβεί κάποιος πεζός, αλλά και αρκετά μακριά από την μικρή εμβέλεια δράσης του κρατικού μηχανισμού.

Σημαντικότερο ακόμα από τη γεωγραφία, ήταν η επιλογή περιοχών όπου επικρατούν ισχυρές σχέσεις αλληλεγγύης και αίσθησης της κοινότητας: αυτές ήταν προσφυγικές συνήθως γειτονιές όπως το Πολύγωνο, η Καισαριανή και η Καλλιθέα για την Αθήνα και η Κοκκινιά για τον Πειραιά – γειτονιές όπου ούτως ή άλλως, η κρατική παρουσία ουδέποτε ήταν επιθυμητή ή καλοδεχούμενη.[7] Στις περιοχές αυτές αναπτύσσεται μία οικονομική ζωή η οποία διαφεύγει τόσο του κρατικού μηχανισμού, αλλά παράλληλα δημιουργείται μία αίσθηση ασφάλειας στους ανθρώπους που βάση μίας ανταλλακτικής οικονομίας προσπαθούν να εξασφαλίσουν τα προς το ζην. Ομάδες παιδιών περιφρουρούν τα όρια των συνοικιών, σε ετοιμότητα για την εμφάνιση αστυφυλάκων, ενώ οι ισχυροί δεσμοί των κατοίκων λειτουργούν κατευναστικά σε περιπτώσεις προστριβών και διενέξεων.

Φυσικά, το επίπεδο αυτό της αυτοοργάνωσης μοιάζει ελάχιστο και πράγματι δεν μπορεί να είναι κάτι παραπάνω σε μία κοινωνία στα όρια της επιβίωσης. Τα αποτελέσματα ωστόσο αυτών των προσπαθειών ήταν θεαματικά: υπολογίζεται πως από τα κανάλια

της ιδιότυπης αυτής αγοράς που οργανώθηκε ατομικά και συλλογικά από πρωτοβουλίες πολιτών, πέρασαν περίπου **150.000 τόνοι αγροτικών προϊόντων μόνο προς την Αθήνα**, όταν το κράτος με όλους τους μηχανισμούς του δεν κατάφερε να συλλέξει πάνω από 60.000 τόνους από την εγχώρια παραγωγή.[8]

Είναι εύκολα αντιληπτό για κάποιον, πως αν ο λιμός δεν έλαβε ολέθριες διαστάσεις (χωρίς αυτό να σημαίνει πως ο εκτιμώμενος αριθμός των τριάντα με σαράντα χιλιάδων νεκρών από ασιτία είναι μικρός) αυτό δεν συνέβη παρά χάρη στις προσπάθειες των ίδιων των πολιτών.

Σημαντικότερη ακόμα ωστόσο ήταν η ψυχολογική επίδραση αυτών των προσπαθειών – σε μία περίοδο όπου η ανασφάλεια και το άγχος της επιβίωσης δημιουργούσαν έντονους φόβους για την αποκτήνωση του πληθυσμού και την εξάρθρωση των κοινωνικών δεσμών ήρθε η ίδια η κοινωνία να απαντήσει με την δική της οργάνωση. Η ίδια η ύπαρξη του ΕΑΜ και αργότερα του ΕΛΑΣ, πέραν των οποιονδήποτε σχεδιασμών του Κομμουνιστικού Κόμματος, δεν είναι άσχετη με αυτές τις προσπάθειες – οι ένοπλες ομάδες των ανταρτών κέρδισαν πολλά εξασφαλίζοντας την κίνηση των ανθρώπων και των αγαθών στην δύσκολη εκείνη συγκυρία. Ήταν άλλωστε οι ίδιοι άνθρωποι που στελέχωναν αυτές τις ομάδες, με αυτούς που αξίωναν την ύπαρξή τους. Υπό αυτή την έννοια, η αναδιοργάνωση του κράτους των Αθηνών από το 1943 και η εξόρμησή του στην ύπαιθρο με τα εγκληματικά Τάγματα Ασφαλείας, δεν πρέπει να ιδωθεί μόνο υπό το πρίσμα ενός ευρύτερου πολεμικού ή αντικομμουνιστικού σχεδιασμού, αλλά και ως μία προσπάθεια της κεντρικής εξουσίας να επανεπιβεβαιώσει τον έλεγχό της στα εδάφη της.

Ακόμη και μία τόσο σύντομη επισκόπηση, μπορεί να αναδείξει αρκετές πτυχές ενός ζητήματος, που για την ελληνική κοινωνία μοιάζει ουτοπικό ή ακόμη χειρότερα εξωτικό και ίδιον πρωτόγονων κοινωνιών. Φυσικά ο κοινοτισμός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ή οι προσπάθειες αυτοοργάνωσης της κατοχικής περιόδου δεν είναι το ιδεατό παρελθόν ή η ιδανική εναλλακτική. Οποιοσδήποτε κάνει τον κόπο να ασχοληθεί με το ζήτημα βλέπει

σαφώς πως ο βιωμένος κοινοτισμός της Οθωμανικής περιόδου πάσχει τόσο πολιτικά όσο και στο επίπεδο διαβίωσης. Είναι, ωστόσο, έκδηλο πως και στον ελλαδικό και στον βαλκανικό χώρο, οι κοινωνίες, ακόμα και υπό τις πλέον δύσκολες συνθήκες, βρίσκουν τον τρόπο να οργανωθούν δίχως τις εξουσιαστικές δομές ενός κεντρικού κρατικού μηχανισμού.

Και από εδώ μπορούμε να εκκινήσουμε δημιουργώντας τα δικά μας προτάγματα.

Σημειώσεις:

[1] Γιώργος Δ. Κοντογιώργης, *Κοινωνική Δυναμική και Πολική Αυτοδιοίκηση – Οι ελληνικές Κοινότητες της τουρκοκρατίας*, Αθήνα 1982, Εκδόσεις Νέα Σύνορα, σ.σ. 60-62

[2] Δ. Κ. Βυζάντιος, *Η Βαβυλωνία, α’ και β’ έκδοση,* Επιμ. Σπύρος Ευαγγελάτος, Αθήνα 1972, Εκδοτική Ερμής. Στο διάσημα αυτό θεατρικό έργο του 1836, ο συγγραφέας διακωμωδεί τη γλωσσική ασυνεννοησία ανάμεσα σε Ρωμιούς από διάφορα μέρη του τότε ελληνισμού, από την Καππαδοκία έως την Κρήτη, τα Επτάνησα και την αρβανιτόφωνη ανατολική Ρούμελη. Φυσικά η ασυνεννοησία αυτή τονίζεται υπέρμετρα με απώτερο στόχο την κινητοποίηση του κρατικού μηχανισμού προς την δημιουργία και διάδοση ενός νέου, αποκαθαρμένου γλωσσικού εργαλείου, όπως δηλώνει και ο ίδιος ο συγγραφέας στον πρόλογο της Α’ έκδοσης. Βλ. σ.σ. 79-81

[3] Gunnar Hering, *Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα 1821-1936*, Αθήνα 2012, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, σ. 114

[4] Γενικά για το ζήτημα της οικονομίας μικρής κλίμακας: Β. Νιτσιάκος, *Πεκλάρι*, Ιωάννινα 2015, Εκδόσεις Ισνάφι. Στο ίδιο, συγκεκριμένα για το ζήτημα των δασών, βλ. σ.σ. 39-48

[5] Γιώργος Μαργαρίτης, *Προαγγελία θυελλωδών ανέμων…*, Αθήνα 2009, Εκδόσεις Βιβλιόραμα, σ. 245

[6] Μαρκ Μαζάουερ, *Τα Βαλκάνια*, Αθήνα 2001, Εκδόσεις Πατάκη,

σ. 97

[7] Γιώργος Μαργαρίτης, *Προαγγελία θυελλωδών ανέμων…*, σ.σ. 261-262

[8] Γιώργος Μαργαρίτης, σ. 290

* Το παραπάνω άρθρο είναι προϊόν προβληματισμού που αναπτύχθηκε με αφορμή την εκδήλωση που διοργανώθηκε στον Ελεύθερο Κοινωνικό Χώρο Αλιμούρα στα Ιωάννινα, με θέμα τον κοινοτισμό και κεντρικό ομιλητή τον καθηγητή Βασίλη Νιτσιάκο, ο οποίος διόλου τυχαία προ ημερών δέχθηκε επίθεση από ακροδεξιούς, στην περιοχή της Κόνιτσας. Η εισήγηση του κ. Νιτσιάκου **ΕΔΩ**.

Φωτογραφία κειμένου: 1930, νεαροί βοσκοί με φόντο τα Γιάννενα, Nelly’s (Έλλη Σουγιουλτζόγλου)

Alexander Nakov (1919-2018): Συνέντευξη με τον Βετεράνο του Αναρχικού Κινήματος Βουλγαρίας

Ο Βούλγαρος αναρχικός Alexander Nakov (Бай Сандо) πέθανε το πρωί της 10ης Νοεμβρίου 2018, στην ηλικία των 99 ετών.

Ένας από τους τελευταίους αναρχικούς που επέζησαν από τα σταλινικά γκούλαγκ της Βουλγαρίας. Είχαμε τη μεγάλη τιμή να τον γνωρίσουμε ως Βαβυλωνία στο 4ο Βαλκανικό Αναρχικό Φεστιβάλ Βιβλίου που διεξήχθη στη Θεσσαλονίκη το 2009, στη συνδιοργάνωση του οποίου συμμετείχαμε. Ο ίδιος δάκρυσε όταν είδε τόσο κόσμο στην Ελλάδα να μοιράζεται τις ελευθεριακές

ιδέες και να μαζεύεται στο φεστιβάλ αλλά και στην πορεία, η οποία έλαβε χώρα την επόμενη μέρα. Τις μέρες εκείνες δέχτηκε να μας παραχώρησει μία συνέντευξη, η οποία αποτελεί για εμάς σήμερα ένα ντοκουμέντο, ένα ζωντανό κομμάτι της επαναστατικής ιστορίας. Πρωτοδημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα Βαβυλωνία Φύλλο 58 και διατίθεται ηλεκτρονικά παρακάτω.

Антío Бай Сандо, όλα συνεχίζονται..!!!

Στο 4ο Αναρχικό Βαλκανικό Φεστιβάλ Βιβλίου είχαμε τη χαρά να έρθουμε σε επαφή με τον βετεράνο του αναρχικού κινήματος της Βουλγαρίας Alexander Nakov (ή όπως τον φωνάζουν οι νεαροί αναρχικοί της Σόφιας "Bai Sando" – θείος Sando). Παρά τα 90 του χρόνια, παραμένει ακμαίος και απάντησε με πάθος στις ερωτήσεις που του θέσαμε σε συνέντευξη που παραχώρησε για τη Βαβυλωνία. Έχει εξαιρετική μνήμη και χαίρεται να μοιράζεται τις προσωπικές του εμπειρίες με τους νεαρούς συντρόφους του:

Πότε ήταν η πρώτη σου επαφή με το αναρχικό κίνημα;

Η πρώτη μου επαφή με το αναρχικό κίνημα συνέβη το 1936, την εποχή της Ισπανικής Επανάστασης. Και καθώς οι ηγετικές δυνάμεις σε αυτή την επανάσταση ήταν αναρχικοί, εκείνο τον καιρό στο Pernik, τη μεγαλύτερη πόλη της περιοχής, όπου εγώ δούλευα, ένα παιδί -ο Milen Pavlov- διακινούσε ένα παράνομο αναρχικό περιοδικό, το οποίο εκδιδόταν από την Ομοσπονδία των αναρχικών (εκείνη την περίοδο αναρχο-κομμουνιστές -FACB) και στο οποίο τα γεγονότα της Ισπανίας παρουσιάζονταν τελείως διαφορετικά απ' ό,τι τα παρουσίαζε ο κίτρινος τύπος εκείνη την περίοδο.

Εγώ ξεκίνησα να συμμετέχω σ' αυτή τη συλλογικότητα των 12-13 ατόμων στο Pernik και αναλάβαμε μία καμπάνια ενάντια στον Φράνκο με συνθήματα και αφίσες σε τοίχους. Εκείνη την περίοδο στο Pernik είχα επαφές όχι μόνο με αναρχικούς αλλά και με μπολσεβίκους, αλλά επέλεξα τους αναρχικούς γιατί προσέφεραν πολλή περισσότερη ελευθερία και ανεξαρτησία του ατόμου και διάβασα επίσης για τις σφαγές των μπολσεβίκων εναντίον των

αναρχικών στο ίδιο περιοδικό που εξέδιδε η FACB στη Σόφια.

Τον Σεπτέμβριο του 1938 οι μπολσεβίκικες δυνάμεις εγκατέλειπαν την Ισπανία -αφού αντιλήφθηκαν ότι η επανάσταση δεν οδηγιόταν εκεί που ήθελαν και αφού έλαβαν εντολές από το Στάλιν για την αποχώρησή τους- αλλά πριν απ' αυτό φρόντισαν να σαμποτάρουν την Επανάσταση καθώς δεν ήθελαν να πάρει αναρχική τροπή. Οι αναρχικοί ωστόσο δεν άφησαν το πεδίο μάχης πριν από τον Μάρτιο και τον Απρίλιο του 1938. Λίγους μόλις μήνες μετά από αυτά τα γεγονότα, οι μπολσεβίκοι συνάψανε φιλίες με τους φασίστες, υπογράφοντας τη Molotov-Ribentrop συνθήκη. Ήταν η συνθήκη που βοήθησε τον Χίτλερ να ξεκινήσει τον πόλεμο ενάντια στην Πολωνία -και όταν οι γερμανικές δυνάμεις έφτασαν στη μέση της Πολωνίας και οι Πολωνοί ήλπιζαν σε βοήθεια, οι ρωσικές δυνάμεις τους επιτέθηκαν από την άλλη πλευρά!

Ποιες ήταν οι συνθήκες κάτω από τις οποίες το αναρχικό κίνημα εξελίχθηκε την περίοδο του Μεσοπολέμου; Μπορείς να μας περιγράψεις μερικά από τα γεγονότα που καταδεικνύουν την καταστολή του μοναρχο-φασιστικού καθεστώτος;

Την περίοδο του μεσοπολέμου το αναρχικό κίνημα στη Βουλγαρία βρισκόταν σε εξαιρετική άνοδο, ιδιαίτερα στη νοτιοδυτική ένωση της ομοσπονδίας που περιλάμβανε τις πόλεις Blagoevgrad (τότε ονομαζόταν Gorna Dgumaja), Dupnitza, Pernik, Radomir, το αναρχικό κίνημα εξελισσόταν πολύ γρήγορα σε όλες αυτές τις πόλεις και τα χωριά. Είχαμε πολύ καλούς οργανωτές και ομιλητές, μάλιστα σε κάποιες περιοχές είχαμε περίπου 20 αναρχικούς σε κάθε χωριό. Κατά την περίοδο του μεσοπολέμου λειτουργούσαμε πολύ καλά!

Οι αναρχικοί συμμετείχαν σε απεργίες στα καπνεργοστάσια και αλλού, γενικά ενάντια στο καπιταλιστικό σύστημα της εποχής. Οι αναρχικοί εκείνη την περίοδο εξέδιδαν πολλά βιβλία και μπροσούρες. Είχαμε περισσότερους από 20 ανθρώπους που έγραφαν πάνω σε αναρχικά θέματα, μεταφράζονταν πολλά βιβλία, ιδίως γύρω στα 1931-'34. Αλλά το 1934 έγινε ένα φιλοφασιστικό πραξικόπημα κι έτσι απαγορεύτηκαν όλα τα πολιτικά κόμματα και

οργανώσεις αλλά ακόμα και τότε οι ομάδες μας ήταν ενεργείς, συμμετέχοντας σε όλες τις απεργίες και τις διαδηλώσεις ενάντια στο καθεστώς. Οι άνθρωποί μας συμμετείχαν, επίσης, σε καμπάνιες ενάντια στον αλκοολισμό και το κάπνισμα, στα Εσπεράντο κινήματα κοκ.

Όλη αυτή την περίοδο μέχρι τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο οι ομάδες μας συμμετείχαν σχεδόν παντού με προπαγάνδιση των αναρχικών ιδεών. Σε όλες αυτές τις δράσεις που οργανώνονταν από αναρχικούς, ήμουν πολύ ενεργός στην περιοχή μου -ήμουν η σύνδεση ανάμεσα στις οργανώσεις στις πόλεις Pernik, Dupnitza, Radomir, Kyestendil αλλά και στα χωριά. Η καταστολή του φιλοφασιστικού καθεστώτος εντοπιζόταν κυρίως στις δίκες εναντίον των αναρχικών της περιοχής μας, αλλά και πριν, ιδίως κατά την περίοδο 1923-’25 σκοτώθηκαν πολλοί από το κίνημά μας. Πολλοί εκείνη την περίοδο συμμετείχαν ή ακόμη και οργάνωναν αντάρτικο κίνημα -έτσι οργανώθηκε η *εξέγερση του Kilifarevo* από τους αναρχικούς. Οπότε, στην περίοδο του μεσοπολέμου, οι Βούλγαροι αναρχικοί έπαιξαν έναν πολύ σημαντικό ρόλο. Είχαμε πολύ σημαντικούς, έξυπνους και ταλαντούχους συντρόφους, όπως ο Manol Vassev, ο Alexander Spaundgiev, ο Varban Kilifarski και πολλοί άλλοι…

Ποιες ήταν οι συνθήκες κάτω από τις οποίες εξελίχθηκε το κίνημα κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο; Ποιες ήταν οι δραστηριότητες του κινήματος αυτή την περίοδο;

Εκείνη την περίοδο, πριν δηλαδή την επίθεση των Ναζί στη Σοβιετική Ένωση, πολλοί από μας βρίσκονταν σε φυλακές και σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, ενώ οι μπολσεβίκοι δεν διώκονταν, γιατί δεν είχαν αντιφασιστική δράση εκείνη την περίοδο. Προχώρησαν στο αντιφασιστικό μόνο όταν ο Χίτλερ επιτέθηκε στη Σοβιετική Ένωση και μόνο τότε ξεκίνησαν να γεμίζουν οι φυλακές αλλά κυρίως λόγω του αντάρτικου εκείνη την εποχή… Γιατί ξέραμε τι θα συνέβαινε σ’ εμάς αν νικούσαν και τελικά επικρατούσαν οι μπολσεβίκοι και γι’ αυτό δεν είχαμε μαζικό αναρχικό ανάρτικο κίνημα. Και οι φόβοι μας επιβεβαιώθηκαν στη συνέχεια… αλλά τέλος πάντων κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο είχαμε αναρχικό

αντάρτικο καθώς και αναρχικούς στη φυλακή.

Από αυτά που ξέρουμε, οι κύριες δυνάμεις ενάντια στο μοναρχο-φασιστικό καθεστώς ήταν το Κομμουνιστικό και το Αγροτικό Κόμμα. Ποιο ήταν το επίπεδο συνεργασίας μαζί τους;

Όταν οι αγρότες και οι κομμουνιστές ξεκίνησαν ενιαίο μέτωπο -το αποκαλούμενο "Πατριωτικό Μέτωπο"- εμείς δεν συμμετείχαμε, αφού όλη η δομή ήταν εξουσιαστική και ο σκοπός τους ήταν να κάνουν την Αντιφασιστική Ένωση πρόσχημα για την κατάληψη της εξουσίας της χώρας κι εμείς από την άλλη δεν θέλαμε να γίνουμε "φίλοι" με τους μπολσεβίκους.

Εμείς ήμασταν στην πραγματικότητα οι **πρώτοι αντιφασίστες στη Βουλγαρία**, γιατί όταν οι μπολσεβίκοι και οι φασίστες είχαν τη δική τους συνομοσπονδία, στη Βουλγαρία η μόνη αντιφασιστική τάση προερχόταν από το αναρχικό κίνημα! Δεν υπήρχαν άλλοι αντιφασίστες στη Βουλγαρία, ίσως μέρος των αγροτών ήταν επίσης αντιφασίστες -ορισμένοι απ' αυτούς, γύρω στα 45 άτομα, είχαν δίκες μαζί με τον ηγέτη τους G.M. Dimitrov και οι περισσότεροι απ' αυτούς μπήκαν σε φασιστικές φυλακές. Αλλά εκείνη την περίοδο οι μπολσεβίκοι δεν φυλακίζονταν, μόνο εμείς και κάποιοι από το αγροτικό κίνημα.

Κατά τη διάρκεια εκείνης της περιόδου και σε όλη την ιστορία μας εμείς και οι μπολσεβίκοι είχαμε πάντα κόντρες, αλλά άλλο οι κόντρες για ιδεολογικές διαφωνίες και άλλο οι δολοφονίες! Γιατί και πριν καταλάβουν την εξουσία, κατά τη διάρκεια του αντάρτικου κινήματος, οι κομμουνιστές ήδη σκότωναν αναρχικούς στα δάση!

Τότε ήταν που σκοτώθηκε ο σύντροφός μας Kiril Kanev Arnaudov,

κάπου μέσα στα βουνά της Ροδόπης, ο Raiko Kaytazov και πολλοί άλλοι σύντροφοι, πολύ πριν κατεβούν απ' τα βουνά… Και όσον αφορά στους αγρότες, είχαμε κανονικές σχέσεις, τίποτα ιδιαίτερο, δεν μπορείς να το πεις πραγματική συνεργασία. Αλλά η στάση μας εξηγείται επειδή όλοι τους, ακόμα και οι αριστεριστές ήταν πολύ εξουσιαστικοί ενώ εμείς ανέκαθεν ήμασταν αντιεξουσιαστές!

Πώς αντέδρασε το κίνημα μετά την πτώση του φασιστικού καθεστώτος και μέχρι την κατάληψη της εξουσίας από τους μπολσεβίκους;

Όταν κατέλαβαν οι μπολσεβίκοι την εξουσία, στις 9 Σεπτέμβρη του 1944, συνεργάστηκαν με τις στρατιωτικές δυνάμεις, με μέρος του αγροτικού κινήματος και με τους σοσιαλδημοκράτες και δημιούργησαν κάτι που ονομαζόταν "Πατριωτικό Μέτωπο" με το οποίο θα εξουσίαζαν τη Βουλγαρία την περίοδο που ονομάστηκε "Η Δημοκρατία του Λαού".

Το πρώτο πράγμα που έκαναν ήταν **στρατόπεδα συγκέντρωσης**, ο αριθμός τους έφτασε τα 86 κι εμείς, οι αναρχικοί, ήμασταν οι πρώτοι "φιλοξενούμενοι". Μας έστειλαν κυρίως στο στρατόπεδο της Dupnitza, όπου υπήρχαν ελάχιστοι φασίστες, οι κρατούμενοι ήταν στη πλειοψηφία τους αναρχικοί. Στη συνέχεια προσπάθησαν με "ευγένεια" να καταστρέψουν το κίνημά μας. Έστειλαν έναν δογματικό μπολσεβίκο, τον Ruben Levi, για να μας μιλήσει θεωρητικά για τον αναρχισμό, να κάνει δηλαδή μια βόλτα στις πόλεις και τα χωριά για να μας εξηγήσει πόσο μη ρεαλιστικές και ουτοπικές είναι οι ιδέες του αναρχισμού. Αλλά όπου και αν πήγε, οι σύντροφοί μας αντέδρασαν στις ομιλίες του, δείχνοντας ότι αυτά που έλεγε ήταν καθαρά ψέματα και αντίθετα προς τις αναρχικές ιδέες και πρακτικές. Έτσι απέτυχε.

Στη συνέχεια καταλάβανε ότι δεν υπάρχει περίπτωση να εξαλείψουν τον αναρχισμό χτυπώντας τον ιδεολογικά. Φάνηκαν αδύναμοι και γι' αυτό ξεκίνησαν να χρησιμοποιούν τις καταστροφικές τους δυνάμεις ενάντια στον αναρχισμό.

Με απλά λόγια, δεν υπήρξε ούτε μια μέρα χωρίς συλλήψεις αναρχικών στη χώρα. Όταν κάναμε μαζικές συγκεντρώσεις, τις απαγόρευαν. Κλείνανε στα στρατόπεδα συγκέντρωσης αναρχικούς χωρίς δίκες. Έκαναν όμως και κάτι δίκες όπως αυτή του ενεργού συντρόφου μας Manol Vassev -τον έβαλαν φυλακή και πριν τον απελευθερώσουν τον δηλητηρίασαν στη φυλακή γιατί ήταν καλός ομιλητής!

Όταν δεν κατάφεραν να σπάσουν το κίνημα, οι μπολσεβίκοι οργάνωσαν ένα πραγματικό πογκρόμ -τα χαράματα της **16ης Δεκέμβρη 1948** οι αρχές συνέλαβαν όλους τους αναρχικούς για τους οποίους υπήρχε φάκελος. **Ήταν πραγματική γενοκτονία εναντίον του αναρχικού κινήματος.**

Κάποιοι κατάφεραν να κρυφτούν και διέφυγαν μέσω τουρκικών, ελληνικών ή γιουγκοσλαβικών συνόρων και περίπου 100 σύντροφοι συγκεντρώθηκαν στη Γαλλία όπου οργάνωσαν την *«Ένωση Βούλγαρων Εξόριστων Αντιεξουσιαστών»*. Εκεί εξέδιδαν την εφημερίδα *«0 Δρόμος μας»,* που έφτανε λαθραία και στη Βουλγαρία.

Οπότε, οι συλληφθέντες σύντροφοι ήταν περίπου 600-700 και ρίχτηκαν σε διάφορα στρατόπεδα συγκέντρωσης, ενώ στη συνέχεια μεταφερθήκαμε όλοι στο Belene στρατόπεδο, όπου το μεγαλύτερο ποσοστό κρατουμένων (1.500 άτομα) προερχόταν από το Αγροτικό Κόμμα (από την τάση του Nikola Petkov), ενώ το αμέσως επόμενο μεγαλύτερο ποσοστό (600 άτομα, ανάμεσα στους οποίους κι εγώ) ήμασταν οι αναρχικοί. Ακολουθούσαν οι σοσιαλδημοκράτες και ορισμένοι τροτσκιστές ενώ υπήρχαν και ορισμένοι από τις φιλοφασιστικές οργανώσεις της Βουλγαρίας, ορισμένοι πρώην υπουργοί, δημόσιοι υπάλληλοι, βουλευτές κοκ… Αλλά υπήρχαν κι άλλοι κρατούμενοι -για παράδειγμα έλληνες αντάρτες- που είχαν δραπετεύσει στη Βουλγαρία για να αποφύγουν διώξεις από τους φασίστες και τους δεξιούς. Πολλοί απ’ αυτούς πέθαναν εκεί από την πείνα. Προσπαθήσαμε να τους βοηθήσουμε, να τους δίνουμε φαγητό, αλλά στο Belene ο μεγαλύτερος εχθρός μας ήταν η πείνα και ο δεύτερος μεγαλύτερος τα βασανιστήρια.

Ελάχιστοι ήταν αυτοί που κατάφεραν να δραπετεύσουν, μόνο ένας

αναρχικός κι ένας αγρότης…

Μέχρι την πτώση του καθεστώτος, κατάφερε το αναρχικό κίνημα να αναπτύξει αντιστασιακές δράσεις;

Ναι, υπήρχε συμμετοχή των αναρχικών στην αντίσταση, ακριβώς την περίοδο που οι περισσότεροι ήμασταν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Υπήρχε μια ομάδα στην περιοχή Stara Zagora, 2 άτομα που συμμετείχαν στην ομάδα σκοτώθηκαν. Οι περισσότεροι που πήγαν στα δάση το έκαναν για να αποφύγουν την άμεση σύλληψη. Αλλά οι μπολσεβίκοι ήταν πολύ καλά οργανωμένοι -είχαν ρουφιάνους σε κάθε χωριό και πόλη. Και δυστυχώς πέτυχαν παρά το γεγονός ότι υπήρχε ένοπλο κίνημα που ονομαζόταν «*Goryani*» και στο οποίο συμμετείχαν αγρότες και άλλοι, αλλά στην πραγματικότητα δεν ήταν πολύ δυνατό κίνημα. Κάποιοι σύντροφοί μας πέρασαν στο αντάρτικο ενάντια στην κομμουνιστική δικτατορία. Πολλά μπορούμε να πούμε, αλλά δυστυχώς δεν υπάρχουν αρκετά γραπτά κείμενα από την περίοδο, **όλες οι μνήμες σβήστηκαν από τους μπολσεβίκους.** Πολύ αργότερα κάποιοι σύντροφοι ξεκίνησαν να γράφουν τις αναμνήσεις τους από τα στρατόπεδα και τις φυλακές.

Επέζησαν περίπου 15 σύντροφοι που έγραψαν τις αναμνήσεις τους από το μπολσεβίκικο καθεστώς του τρόμου. Οπότε, σήμερα υπάρχει βιβλιογραφία για την ιστορία του κινήματός μας. Ίσως τα καλύτερα για τις αναμνήσεις των συντρόφων είναι αυτά των Hristo Kolev Yordanov, Stoyan Tzolov, Slaveiko Pavlov, Ivan Drandov, το δικό μου, τα βιβλία του Georgi Konstantinov που συνεχίζει να γράφει και πολλών άλλων.

Σύμφωνα με την εμπειρία σου, πώς βλέπεις την εξέλιξη του σύγχρονου αναρχικού κινήματος και πώς πιστεύεις ότι θα εξελιχθεί;

Μετά την κατάρρευση του μπολσεβίκικου συστήματος το 1989, όταν όλες οι χώρες συνθηκολόγησαν άνευ όρων με τις δυτικές καπιταλιστικές δυνάμεις, το κίνημά μας ήταν λίγο πολύ κατεστραμμένο και δεν είχε τη δύναμη να ξεκινήσει τους αγώνες

του και πάλι. Οι περισσότεροι οργανωμένοι και ενημερωμένοι άνθρωποι που συμμετείχαν στο κίνημα σκοτώθηκαν ή εξορίστηκαν, οπότε αυτοί που επέζησαν ήταν ελάχιστοι, αλλά παρ' όλα αυτά επανασυγκροτήσαμε την Αναρχική Ομοσπονδία της Βουλγαρίας (FAB) ένα χρόνο μετά, στα 1990 και ξεκινήσαμε την αναρχική προπαγάνδιση.

Εκδίδαμε τη *Svobodna Misal* εφημερίδα και το *Svobodno Obshetvo* (Ελεύθερη Κοινωνία) περιοδικό, δεκάδες βιβλία για τον αναρχισμό. Παρά τη γενοκτονία εναντίον μας, εμείς οι επιζήσαντες καταφέραμε να οργανώσουμε και να επιδράσουμε στους νεότερους και σήμερα αν και δεν είμαστε τόσοι πολλοί έχουμε μία σταθερή ομάδα ανθρώπων που πιστεύω ότι θα συνεχίσουν τη δραστηριότητά τους και θα οργανώσουν δικτύωση με τις αναρχικές ομάδες σε όλη τη χώρα.

Οπότε, κατά τη γνώμη μου, ένα κίνημα που έχει παρελθόν έχει και μέλλον! Γι' αυτό είμαι αισιόδοξος ότι για όσο ζω -τώρα είμαι 90 χρονών- θα προσφέρω στο κίνημα όσο μπορώ.

Όσον αφορά στο παγκόσμιο αναρχικό κίνημα τώρα, θεωρώ ότι το κίνημα αργά αλλά σταδιακά μεγαλώνει, ακόμα και σε χώρες όπου ο αναρχισμός κατεστάλη για πολλά χρόνια, όπως στην πρώην Γιουγκοσλαβία -στη Σερβία, στη Μακεδονία, στην Κροατία… **Στην Ελλάδα υπάρχει ένα πολύ ισχυρό, δημοφιλές και ενεργό κίνημα και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι δεν υπέστη το χτύπημα της μπολσεβίκικης μπότας!**

Κλείνοντας, πρέπει να πω ότι και σε παγκόσμια κλίμακα αλλά κυρίως σε χώρες τόσο κοντινές όπως η Βουλγαρία και η Ελλάδα εν προκειμένω η συντροφικότητα είναι πολύ σημαντική, όπως και η ανταλλαγή εμπειριών, η οικονομική βοήθεια και η συμμετοχή σε κοινούς αγώνες.

Αυτό που συμβουλεύω τους νέους ανθρώπους είναι να παραμείνουν **Ενεργοί**, γιατί κάθε κίνημα στηρίζεται σε ενεργά άτομα, στους ώμους αυτών που είναι έτοιμοι να προσφέρουν τα πάντα, ακόμα και τη ζωή τους, για να γίνει το κίνημά μας ισχυρότερο!

Alexander Nakov

01/08/1919 – 10/11/2018

** Ο Alexander Nakov γεννήθηκε στη Βουλγαρία το 1919. Καταγόταν από φτωχή οικογένεια κι εργαζόταν σε ορυχεία και ως αγρότης. Από τις αρχές του 1937 συμμετέχει στο αναρχικό κίνημα. Το 1941, ο Nakov και πέντε άλλοι αναρχικοί συνελήφθησαν από την αστυνομία και καταδικάστηκαν σε 6 έως 8 χρόνια φυλάκιση. Μετά την απελευθέρωσή του στα τέλη του 1944 συμμετείχε στη δημιουργία της αναρχικής ομάδας «Ελυζέ Ρεκλύ» και της Αναρχικής Ένωσης Νοτιοδυτικής Βουλγαρίας.*

Μετά την κήρυξη του αναρχικού κινήματος ως παράνομου από τις κομμουνιστικές αρχές, ο Nakov συνέχισε τη δραστηριότητά του, συμμετέχοντας σε ένα παράνομο αναρχικό συνέδριο και οργανώνοντας την αλληλοβοήθεια και τη συμπαράσταση σε αναρχικούς που καταδιώκονταν από το κράτος. Αποτέλεσμα αυτής του της δραστηριότητας ήταν να συλληφθεί το 1948 και να σταλθεί στο στρατόπεδο εργασίας Belene όπου κρατήθηκε μέχρι το 1953. Μετά την απελευθέρωσή του, συνέχισε την αναρχική δραστηριότητα, με διανομή παράνομων εντύπων και δράση στα δίκτυα αλληλοβοήθειας.

Με την πτώση του καθεστώτος, ο Nakov συμμετείχε στην επανίδρυση της Βουλγαρικής Αναρχοκομμουνιστικής Ομοσπονδίας, η οποία αργότερα μετονομάστηκε σε Βουλγαρική Αναρχική Ομοσπονδία. Πριν από μια δεκαετία κυκλοφόρησε το βιβλίο του στα βουλγάρικα "Φάκελος 1218".

«15 ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ» από τη Θεατρική Ομάδα 2510

Η **θεατρική ομάδα του Χώρου 2510**, με αφορμή τα δέκα χρόνια από τη δολοφονία του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου, από τις 15 Νοεμβρίου, θα ανεβάσει την παράσταση **"15 Για Πάντα".**

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ:

6 Δεκεμβρίου 2008.
Μια δολοφονία συγκλονίζει τη χώρα.
Η εξέγερση.
Μια γενιά που κανείς δε λογάριαζε.
Η ενηλικίωση.
Επιλογές και δρόμοι που αποκλίνουν.
10 χρόνια μετά. Στην επέτειο.
Η ίδια παρέα συναντιέται πάλι. Αλήθειες και ψέματα.
Ματωμένα γενέθλια και ένα μυστικό.
Ένα παιχνίδι στο σκάκι που δεν τελείωσε ποτέ.
Η πολιτική εφηβεία και ο ωμός ρεαλισμός.
Πολιτικό θρίλερ, δράμα και μαύρη κωμωδία ή απλώς το τίμημα για όταν παύεις να ονειρεύεσαι;

Θέατρο Παραμυθίας, Παραμυθιάς 27, Κεραμεικός

Πέμπτη/Παρασκευή 15-16/11, 22-23/11, 29-30/11, 6-7/12

Ώρα Έναρξης: 21:30 (Διάρκεια: 75΄)

Κατερίνα Αλάγια, Ραφαέλα Λουδιανού, Χρήστος Λυμπερόπουλος, Ιωάννα Μαλιγιάννη, Ελευθερία Ματσαρίδου, Ερμιόνη Μουμούρη, Βασιλική Σαμαρτζή, Ανδριάνα Σούμποτιτς και ο Τάκης Σάντρας.

Σε σκηνοθεσία Ανδρέα Ζαφείρη.

Από τη **Θεατρική Ομάδα 2510**

Οι Φασιστικές Τάσεις του

Σύγχρονου Φιλελευθερισμού

Αντώνης Μπρούμας

Ο οικονομικός φιλελευθερισμός και ο πολιτικός αυταρχισμός / φασισμός δεν είναι μόνο συμβατά αλλά και αλληλοτροφοδοτούμενα καθεστώτα.

Αντιθέτως, ο οικονομικός φιλελευθερισμός είναι ασύμβατος με τη δημοκρατία, σε οποιαδήποτε μορφή της.

Ο οικονομικός φιλελευθερισμός προϋποθέτει και επιβάλλει την ιεραρχική διάρθρωση της παραγωγής και της διανομής. Αν η σύγχρονη επιχείρηση παρομοιαζόταν με κάποιο πολιτικό καθεστώς, θα έμοιαζε με τη Βόρειο Κορέα. Το ότι οφείλουμε να απεκδυόμαστε τη δημοκρατία κάθε φορά που διαβαίνουμε το κατώφλι του εργοδότη μας αποτελεί κάτι αυτονόητο μόνο για τις κοινωνίες που ζούμε. Στη σύγχρονη παραγωγή οι εταιρικές ιεραρχίες αμφισβητούνται με δριμύ τρόπο. Βασικά, οι σύγχρονες επιχειρήσεις βασίζουν την επιτυχία τους στην αυτενέργεια των εργαζομένων με το διευθυντικό δικαίωμα και την ιεραρχική δομή των εντολών να συνιστούν πια απλώς το κέλυφος του παλιού.

Επιπλέον, ο οικονομικός φιλελευθερισμός απομονώνει και στεγανοποιεί αυτό που χαρακτηρίζει **“οικονομία”** από τη σφαίρα της πολιτικής με τρόπο που και πάλι αποτελεί κάτι αυτονόητο μόνο για τις κοινωνίες που ζούμε.

Τα παραπάνω αρκούν, για να χαρακτηρίσουμε τον οικονομικό φιλελευθερισμό ασύμβατο με την δημοκρατία. Δεν αρκούν όμως για να θεμελιώσουμε ότι ο οικονομικός φιλελευθερισμός τείνει προς τον πολιτικό αυταρχισμό / φασισμό. Κατ’ αρχάς, υπάρχουν εποχές που ιστορικά ο πολιτικός αυταρχισμός / φασισμός υιοθετήθηκε από τους έχοντες των φιλελεύθερων οικονομιών ως μέσο ενάντια σε απειλές των προνομίων τους, που δεν μπορούσαν να απορροφηθούν με ειρηνικά μέσα.

Δεν βρισκόμαστε σε τέτοιες εποχές.

Η πιο ισχυρή απειλή για τον οικονομικό φιλελευθερισμό είναι η απορρόφηση του κοινωνικού από τις εμπορευματικές αγορές σε βαθμό τέτοιο, ώστε η οικολογική κρίση να μην βιώνεται ως τέτοια. Δυστυχώς, οι φιλελεύθερες οικονομίες δεν μπορούν να διαχειριστούν την κρίση, γιατί οι αγορές δεν προσμετρούν τα οικολογικά κόστη. Ελλείψει πολιτικής, που έχει απορροφηθεί από τον οικονομικό φιλελευθερισμό, χάνουμε το ανοσοποιητικό σύστημα, για να επιλύσουμε την οικολογική κρίση. Η κρίση αυτή είναι πραγματική αλλά ελλείψει ανατροπής θα καταστρέψει εμάς μαζί με τις αγορές.

Ο οικονομικός φιλελευθερισμός τείνει προς τον πολιτικό αυταρχισμό / φασισμό εξαιτίας των κοινωνιών που δομεί.

Η αντικατάσταση κάθε ανθρώπινης κοινότητας από την κοινότητα της αγοράς και η χρήση των ανθρώπων ως απλών μέσων προς το κέρδος αποτελούν ιδανικό έδαφος για την εργαλειοποίηση των ανθρώπων για ανώτερες ιδέες, όπως το έθνος. Αν οι άνθρωποι τυγχάνουν μεταχείρισης ως δοχεία εργασίας, τότε μπορεί δοθέντων των συνθηκών να γίνουν κρέας για κανόνια.

Ωστόσο, η **δόμηση κοινοτήτων** είναι μία αδήριτη ανάγκη. Σε κοινωνίες, που πέρα από την αγορά όλες οι υπόλοιπες κοινότητες καταρρέουν, η επιστροφή στη φαντασιακή θέσμιση του έθνους είναι ένα ελκυστικό καταφύγιο για τον σημερινό άνθρωπο. Σήμερα στην εξίσωση μπαίνει μία τρίτη συνιστώσα (πέρα από την εργαλειοποίηση και την κατάρρευση των κοινοτήτων). Η ιστορική και ιστορικά δίκαιη ήττα των αριστερών καθεστώτων αλλά και οι πολλαπλές ήττες άλλων οδών χειραφέτησης έχουν αφήσει τις κοινωνίες δίχως ελπίδα μέσα από τη συλλογική κινητοποίηση για έναν καλύτερο κόσμο. Η έλλειψη ελπίδας δεν αναιρεί την αλλαγή. Ωστόσο, αλλαγή χωρίς ελπίδα είναι αλλαγή προς το χειρότερο.

Σε αυτά τα πλαίσια, παρακολουθούμε τις αγορές ευλόγως να ανταποκρίνονται θετικά με την εκλογή αυταρχικών, ακροδεξιών και φασιστικών ηγετών, όπως οι Τραμπ, Μόντι, Ερντογάν και Μπολσονάρο. Η **άρση κάθε εμποδίου στην οικονομική δραστηριότητα** είναι η πεμπτουσία τέτοιων καθεστώτων.

Οι φιλελεύθεροι της εποχής μας βρίσκονται απέναντι σε ένα υπαρξιακό δίλημμα. Αν θέλουν να είναι πιστοί στις ιδέες τους, θα πρέπει να αποφασίσουν με ποιους θα πάνε και ποιους θα αφήσουν. Το δίλημμα είναι υπαρξιακό γιατί αν θέλουν να αφήσουν τους φασίστες και να προσχωρήσουν στο δημοκρατικό τόξο, θα πρέπει να αφήσουν πίσω τους και τον ακραιφνή φιλελευθερισμό. Σε μία εποχή αποσταθεροποίησης το γάτζωμα στην πηγή, που αποσταθεροποιεί και φασιστικοποιεί τις κοινωνίες, την ίδια ώρα που ο φιλελεύθερος ομνύει στα ανθρώπινα δικαιώματα, συνιστά εγγενή αντίφαση, η οποία λύνεται μόνο με ριζική αναθεώρηση της φιλελεύθερης ιδεολογίας.

Στο παρελθόν έχουν υπάρξει φιλελεύθεροι διαμετρήματος, όπως ο Τζων Στιούαρτ Μιλλ και Μπέρτραντ Ράσελ, που στο σχετικό ερώτημα πήραν το μέρος της ανθρωπότητας και είδαν με κριτική ματιά τις εγγενείς αδυναμίες των απόψεών τους. Ο σύγχρονος φιλελευθερισμός δεν έχει περιθώρια ριζικής αναθεώρησης, καθώς είναι **βαθιά διαποτισμένος από την ιδεολογική πίστη στην αποτελεσματικότητα των αγορών και στο τέλος της ιστορίας.** Ανήκει λοιπόν στο παρελθόν μαζί με τις υπόλοιπες ιδεολογίες του 20ου αιώνα. Αποτελεί όμως σίγουρα τομή στην ιστορία των ιδεών, που μπορούμε μόνο να υπερθεματίσουμε και όχι να παλινδρομήσουμε. Ας αφήσουμε τους φιλελεύθερους μαζί με τους φασίστες να το κάνουν αυτό.

Εμείς θα προχωρήσουμε μπροστά.

Η Κρήτη & τα ώριμα «φιλέτα» της Ανάπτυξης: Γιατί λέμε όχι

στο Αεροδρόμιο στο Καστέλλι

Αρετή Πέτρου-Μάρα
μέλος της Πρωτοβουλίας πολιτών για τη διάσωση και αειφόρο ανάπτυξη της Πεδιάδος

Καταρχάς, θέλω να σας ευχαριστήσω που μας δίνετε το δικαίωμα να σας μιλήσουμε για τον τόπο μας. Έναν τόπο που επί 2,5 χιλιάδες χρόνια παράγει αγροτικά και κτηνοτροφικά προϊόντα. Έναν τόπο που σε μεγάλο βαθμό είναι μη αλλοτριωμένος από το μαζικό τουριστικό ρεύμα που επισκέπτεται την Κρήτη. Έναν τόπο που βάλλεται από το Κράτος και το Κεφάλαιο με τον πιο ύπουλο και παράδοξο τρόπο!

Θέλουν να κατασκευάσουν ένα αεροδρόμιο μέσα στη μοναδική εσωτερική πεδιάδα της Κρήτης που περικυκλώνεται από βουνά.

Λέμε όχι στην κατασκευή αυτού του έργου γιατί θα ξεριζωθούν 200.000 ελιές και μια γη υψηλής παραγωγικότητας, σε έκταση 12.000 στρεμμάτων, θα αποψιλωθεί και θα μετατραπεί από αγροτική σε βιομηχανική. Μια καταστροφική επιλογή για τον πρωτογενή τομέα, μείωση του αγροτικού εισοδήματος, ιδιοκτήτες γης που η κάλυψη των αναγκών τους βασίζεται στις δράσεις τους σε αυτή την περιοχή και που θα αναγκαστούν να ξενιτευτούν - όπως έγινε και στο παρελθόν με την κατασκευή του στρατιωτικού αεροδρομίου. Η αντικατάσταση τόσου πρασίνου από τσιμέντο και ρύπους καθώς και η αύξηση της θερμοκρασίας της περιοχής θα έχει καταστροφικές συνέπειες για την υπόλοιπη αγροτική παραγωγή.

Επιπλέον 1,8 εκατομμύρια καταμετρημένες ελιές στην Πεδιάδα θα υποστούν βαριά ρύπανση από την κίνηση εκατομμυρίων οχημάτων και χιλιάδων αεροπλάνων. Έτσι, θα κινδυνέψει να χάσει την πιστοποίηση ΠΟΠ το εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο του Θραψανού και θα πληγούν οι υπόλοιπες καλλιέργειες και τα βοσκοτόπια της περιοχής.

Λέμε όχι γιατί η συρρίκνωση του πρωτογενούς τομέα (ελιές,

αμπέλια, κτηνοτροφία, κ.ά.) θα έχει αρνητικό αντίκτυπο και στον δευτερογενή τομέα (ελαιουργεία, οινοποιεία, τυροκομεία, κ.ά.), όπου εργάζονται εργάτες και υπάλληλοι από την περιοχή. Καμία μελέτη δεν συνυπολογίζει στο κόστος του νέου αεροδρομίου την απώλεια εσόδων από την τοπική παραγωγή και τη μείωση του τοπικού ΑΕΠ. Όπως ακριβώς έγινε και στα Μεσόγεια, όπου μετά τη λειτουργία του αεροδρομίου «Ελ. Βενιζέλος» η ετήσια παραγωγή σταφυλιών έπεσε από τους 16.000 τόνους στους 3.000 τόνους αμφίβολης ποιότητας. Τα τουλάχιστον δέκα ελαιουργεία της Πεδιάδας, με πρώτο του Μουχτάρου (που τροφοδοτείται από τις ελιές που θα κοπούν), θα αναγκαστούν να κλείσουν αφήνοντας εκατοντάδες ανέργους.

Η ζημιά που θα προκληθεί στο ΑΕΠ θα ξεπεράσει τα 100 εκατομμύρια ευρώ τον χρόνο συνυπολογίζοντας ταυτόχρονα την αποπληρωμή του έργου και την απώλεια του αγροτικού εισοδήματος.

Λέμε όχι γιατί παίρνουμε πολύ σοβαρά υπόψιν τις προειδοποιήσεις των κατοίκων και των εκπροσώπων φορέων από τα Σπάτα, που μιλούν με στοιχεία για την καταστροφή της αγροτικής παραγωγής, για τον μαρασμό της εμπορικής δραστηριότητας της περιοχής τους λόγω των εμπορικών κέντρων στον χώρο του αεροδρομίου και για τις ανεκπλήρωτες υποσχέσεις για θέσεις εργασίας. **Για το τουριστικό κύμα που ποτέ δεν είδαν στην περιοχή τους και για τα ανταποδοτικά οφέλη που ποτέ δεν καταβλήθηκαν στους τοπικούς δήμους.**

Επίσης, αρνούμαστε να δεχτούμε το παραμύθι των θέσεων εργασίας. Μήπως θα απολυθούν οι εργαζόμενοι στο αεροδρόμιο «Νίκος Καζαντζάκης»; Ή μήπως δεν θα χαθούν περισσότερες θέσεις εργασίας από τη συρρίκνωση του πρωτογενή τομέα της Πεδιάδας;

Λέμε όχι γιατί στον αέρα της Πεδιάδας θα εκλύονται κάθε χρόνο 260.000 τόνοι διοξειδίου του άνθρακα, βαρέα μέταλλα και ακόμα 100 επικίνδυνοι ρύποι για τη δημόσια υγεία. Οι ρύποι θα εγκλωβίζονται στην περίκλειστη από βουνά και με έντονα φαινόμενα πρωινής πάχνης Πεδιάδα, θα επικάθονται στις

καλλιέργειες και θα καταλήγουν στους υδροφορείς. Ο υδροφόρος ορίζοντας της περιοχής, που σήμερα παρέχει άριστης ποιότητας νερό, θα δέχεται καθημερινά πάνω από 2.000 κυβικά αστικών και βιομηχανικών λυμάτων προκαλώντας τεράστια καταστροφή. Στους δύο υδροφορείς της περιοχής (Καστελλίου και Νιπιδιτού) λειτουργούν σήμερα δύο εμφιαλωτήρια ενώ από εκεί υδροδοτείται ακόμα και η πόλη του Ηρακλείου. Ο λεγόμενος… «εμπλουτισμός» των υδροφορέων με χημικά απόβλητα απορρίπτεται ως παράνομος από την ίδια τη Διεύθυνση Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης. Επίσης, για την υδροδότηση του νέου αεροδρομίου προβλέπεται η δέσμευση των νερών από τη γεώτρηση του Θραψανού, επιλογή που σύμφωνα και με τη ΔΕΥΑΗ, θα στερήσει νερό από τις νότιες συνοικίες του Ηρακλείου (Φορτέτσα κ.λπ.).

Λέμε όχι γιατί για να είναι ασφαλείς οι πτήσεις ανάμεσα σε βουνά απαιτείται, σε αντίθεση με το «Νίκος Καζαντζάκης», η εγκατάσταση συστήματος ILS το οποίο εκπέμπει ισχυρή ακτινοβολία, επικίνδυνη για την υγεία των κατοίκων. Το ILS αναφέρεται στη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αλλά οι επιπτώσεις του αποσιωπούνται.

Αρνούμαστε να δεχτούμε την κοροϊδία περί «θορύβου ίδιου με ένα πλυντήριο πιάτων», επιχείρημα που κατά σύμπτωση είχαν πει και στους κατοίκους των Σπάτων. Σύμφωνα με μελέτη του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών η ηχορύπανση θα ξεπεράσει κατά πολύ τα 75 dB στις περισσότερες περιοχές που πλήττονται από το αεροδρόμιο και μάλιστα επί 24ωρου βάσεως. 10 χρόνια μετά την αρχική μελέτη, η αναθεωρημένη εκδοχή της διαπιστώνει μικρότερη όχληση από τον θόρυβο επειδή… μειώθηκαν οι κάτοικοι της περιοχής. Τόσο πολύ μας υπολογίζουν.

Για να είναι στοιχειωδώς ασφαλές το αεροδρόμιο προβλέπεται η «ταπείνωση» των γύρω λόφων με εκχωματώσεις 10,7 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων αλλάζοντας ριζικά το τοπίο της περιοχής. Κάποια σενάρια για τις «ταπεινώσεις» αυτές αγγίζουν μέχρι και προστατευόμενες περιοχές όπως τα Αστερούσια και ο Αχεντριάς.

Επίσης, στην περιοχή της Πεδιάδας υπάρχουν **σημαντικά**

αρχαιολογικά ευρήματα –ορόσημα για τον τόπο, τα οποία πρέπει να αναδειχτούν αντί να χαθούν κάτω από μια βιομηχανικού τύπου εγκατάσταση όπως το αεροδρόμιο.

Λέμε όχι γιατί η απόσταση από το Ηράκλειο των 140.000 κατοίκων είναι μεγαλύτερη ακόμα και από την αντίστοιχη του αεροδρομίου της Αθήνας των 4 εκατομμυρίων. Είναι από τις μεγαλύτερες αποστάσεις πόλης–αεροδρομίου παγκοσμίως για αστικά κέντρα αντίστοιχου μεγέθους με το Ηράκλειο. Θα αυξηθεί κατακόρυφα το κόστος ταξιδιού για τους ντόπιους αλλά και για τους τουρίστες. Τουλάχιστον 15 λεπτά μεγαλύτερη διάρκεια πτήσης σε σχέση με το Ηράκλειο, τριπλάσια τέλη αεροδρομίου, μεγαλύτερο κόστος εφοδιασμού λόγω απόστασης από τα Λινοπεράματα και επιπλέον κόστος μετακίνησης των ταξιδιωτών από και προς το Καστέλλι, θα κάνουν δυσβάσταχτο το ταξίδι για τους πολίτες.

Η αύξηση του κόστους θα αποφέρει τελικά ζημία αντί για όφελος, όπως έχουν υποσχεθεί οι κρατικό φορείς, στον τουρισμό της Κρήτης, όπως επισημαίνει ήδη δημόσια ο Σύνδεσμος Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Πρακτόρων Κρήτης, διεθνείς TourOperators αλλά και η ίδια η Ομοσπονδία Υπαλλήλων της Πολιτικής Αεροπορίας.

Το αεροδρόμιο θα είναι επικίνδυνο και μη λειτουργικό όπως δηλώνουν οι πλέον έμπειροι πιλότοι, λόγω των υψηλών ορεινών όγκων που το περιβάλλουν, λόγω των αναταράξεων σε περιπτώσεις ανατολικών ανέμων από τα καθοδικά ρεύματα (windshear) δίπλα στα Λασιθιώτικα βουνά και λόγω της πάχνης που τις πρωινές ώρες προκαλεί έλλειψη ορατότητας. Επίσης, το νέο αεροδρόμιο θα λειτουργεί δίπλα στο στρατιωτικό (133 ΣΜ) και το οπλοστάσιό του. Όταν θα απογειώνονται τα F-16 για τις αναχαιτίσεις, εκείνη την ώρα δεν γίνεται να προσγειώνεται/απογειώνεται αεροπλάνο στο πολιτικό αεροδρόμιο με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την ασφάλεια και τον προγραμματισμό των πτήσεων.

Λέμε όχι σε ένα έργο σαφώς ατεκμηρίωτο!

Δεν έγιναν ποτέ οι αναγκαίες μελέτες βιωσιμότητας και σκοπιμότητας του αεροδρομίου. Επειδή ποτέ δεν παρουσιάστηκε

δημοσίως η συγκριτική μελέτη εναλλακτικών θέσεων που οδήγησε στην επιλογή του Καστελλίου και επειδή ποτέ δεν έγινε μια σοβαρή συζήτηση για τη σκοπιμότητα του έργου, όπως επισημαίνει και η διοίκηση του Παραρτήματος Ανατολικής Κρήτης του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας. Είναι παγκόσμια πρωτοτυπία πρώτα να χωροθετείται ένα αεροδρόμιο και μετά να σχεδιάζεται η χωροταξία της περιοχής (Το ΣΧΟΟΑΠ Μινώα Πεδιάδος ακόμα εκκρεμεί).

Παρά το παραμύθι για «διάλογο 15 ετών», ποτέ δεν έγινε ουσιαστική συζήτηση και ενημέρωση των Ηρακλειωτών για τη λύση που επιλέχθηκε. Επειδή 15 χρόνια μετά, το Δημοτικό Συμβούλιο Μινώα Πεδιάδος «σοκάρεται» από τις συνέπειες που καταγράφονται στα Σπάτα. Επειδή το Δημοτικό Συμβούλιο Ηρακλείου δεν έχει πραγματοποιήσει ποτέ μία έστω ειδική συζήτηση για το θέμα. Επειδή παρά τις αρνητικές γνωμοδοτήσεις των δημόσιων υπηρεσιών, η Περιφέρεια Κρήτης προωθεί με συνοπτικές διαδικασίες το έργο.

Ο σύλλογος πρωτοβουλίας πολιτών προτείνει με σθένος τον εκσυγχρονισμό και επέκταση του υπάρχοντος αεροδρομίου «Νίκος Καζανταζάκης». Με την κατασκευή λοξού διαδρόμου επιτυγχάνονται απογειώσεις προς τη θάλασσα και στον άξονα βοράς–νότος, λύνοντας οριστικά τα προβλήματα ασφάλειας πτήσεων αλλά και ασφάλειας των κατοίκων της Νέας Αλικαρνασσού, ικανοποιώντας ένα πάγιο και δίκαιο αίτημά τους. Ο προσανατολισμός του αεροδρομίου προς το βόρειο θαλάσσιο μέτωπο θα λύσει σε μεγάλο βαθμό το πρόβλημα του θορύβου και της ρύπανσης, όπως επίσης δίκαια ζητούν οι κάτοικοι της περιοχής. Αποτελεί παγκόσμια πρακτική η εγκατάσταση αεροδρομίων δίπλα στη θάλασσα εφόσον υπάρχει τέτοια δυνατότητα. Θα αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία η απομάκρυνση του αεροδρομίου από το θαλάσσιο μέτωπο.

Μετά την αποχώρηση των στρατιωτικών μονάδων (126 ΠΜ, ΜΟΜΑ κ.λπ.) που βρίσκονταν δίπλα στο αεροδρόμιο Ηρακλείου, απελευθερώνονται εκτάσεις για τον ακόμα καλύτερο σχεδιασμό λοξού διαδρόμου, για την αύξηση των θέσεων στάθμευσης αεροπλάνων αλλά και για την επέκταση των λοιπών εγκαταστάσεων

του αεροδρομίου (terminal, πάρκινγκ, τεχνική βάση κ.λπ.).

Ας έχουμε κατά νου, ότι η κατασκευή εξαρχής νέου αεροδρομίου θα κοστίσει τετραπλάσια σε σχέση με την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό του «Νίκος Καζαντζάκης».

> ***Είναι πλέον φανερό ότι η μεταφορά του αεροδρομίου δεν καθοδηγείται από την ανάγκη εξυπηρέτησης της αεροπορικής κίνησης αλλά από επιχειρηματικά συμφέροντα που οραματίζονται ένα δεύτερο φιλέτο τύπου «Ελληνικού» από τη Νέα Αλικαρνασσό έως τον Καρτερό.***

Η Κρήτη έχει συνολικά τρία πολιτικά Αεροδρόμια (Χανιά, Ηράκλειο, Σητεία). Ο διαμοιρασμός της τουριστικής κίνησης αποτελεί πολύ πιο βιώσιμη λύση σε σχέση με την υπερσυγκέντρωση σε ένα αεροδρόμιο-γίγας.

Οι λόγοι που οι πολιτικές ηγεσίες, δηλαδή το κράτος, διαχρονικά θέλουν να κατασκευάσουν το αεροδρόμιο στο Καστέλλι είναι καθαρά οικονομικοί. Η συμμαχία ολιγαρχών και πολιτικών καλοβλέπει σαν ώριμο φιλέτο το παραλιακό αεροδρόμιο του Ηρακλείου «Νίκος Καζαντζάκης». Επίσης, προσδοκά στην αλλαγή του συντελεστή δόμησης της πόλεως της Αλικαρνασσού. Μπορεί αργότερα να ακολουθήσει και το φιλέτο, της βιομηχανικής περιοχής του Ηρακλείου. Υπήρχαν στο παρελθόν προτάσεις για τη μεταφορά της, χαμηλής όχλησης δήθεν, πολύ κοντά στην περιοχή του Καστελιού.

Ο μεγάλος Καλλικρατικός Δήμος Μινώα Πεδιάδας, με απομακρυσμένους οικισμούς, δημιουργεί την απάθεια, το ισχνό ενδιαφέρον και τη μη συμμετοχή των πολιτών στον αγώνα εναντίων των ψεύτικων υποσχέσεων του κράτους. Ταυτόχρονα, η μη ενημέρωση με ειδικούς επιστήμονες, όπως γεωλόγους, γιατρούς, χημικούς, κ.λ.π. όσον αφορά τις επιπτώσεις στην ευρύτερη περιοχή και τα οικονομικά προβλήματα των πολιτών έχουν επιφέρει ανεκτικότητα και παθητικότητα στις διάφορες εξαγγελίες του υπουργείου μεταφορών.

Εν τέλει, λέμε όχι γιατί έχουμε διαφορετική φιλοσοφία ζωής και «ανάπτυξης».

Εκτός από τον μαζικό τουρισμό του all inclusive υπάρχουν και οι εναλλακτικές και ήπιες μορφές τουρισμού, με σεβασμό στη φύση και όχι με καταστροφή της, με πραγματικό όφελος για τον ντόπιο και για τον επισκέπτη. Το αναβαθμισμένο αεροδρόμιο «Νίκος Καζαντζάκης» θα μπορεί να εξυπηρετήσει 10 εκατομμύρια επιβάτες τον χρόνο (από τα 7 που εξυπηρετεί σήμερα). Όσα δηλαδή προβλέπεται να εξυπηρετεί και το αεροδρόμιο Καστελλίου. Όσοι οραματίζονται αεροδρόμια με 20 και 30 εκατομμύρια επιβάτες τον χρόνο, φαντάζονται μια Κρήτη «Μαγιόρκα» όπου η ζωή των μόνιμων κατοίκων έχει γίνει πλέον αβίωτη.

Δεν είναι αυτή η Κρήτη που ονειρευόμαστε.

Σας ευχαριστώ που με ακούσατε, ζητάμε τη στήριξη και τη βοήθεια σας. Μπορείτε να μας βρείτε στο site της πρωτοβουλίας «ΟΧΙ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ ΣΤΟ ΚΑΣΤΕΛΛΙ» και επίσης στο site prosoxiaerodromio.gr. Εκεί έχουν αναρτηθεί και θα αναρτούνται οι δράσεις των μελών της πρωτοβουλίας αλλά και όλων των πολιτών που δεν συμφωνούν με το καταστροφικό αυτό έργο που θέλουν να κατασκευάσουν.

Το παρόν κείμενο αποτελεί την εισήγηση της «Πρωτοβουλίας πολιτών για τη διάσωση και αειφόρο ανάπτυξη της Πεδιάδος» στην εκδήλωση του Φεστιβάλ Άμεσης Δημοκρατίας στη Θεσσαλονίκη με θέμα: **Από τη ZAD στο Καστέλλι: Δομές Αντίστασης ενάντια στη Λεηλασία της Ανάπτυξης,** στις 07/09/18.

Φωτογραφία κειμένου: Γράφημα του Γ. Παπαματθαιάκη

Η Εκπομπή Βαβυλωνία της 2/11/2018 (audio)

Εκπομπή ΒΑΒΥΛΩΝΙΑ.
Κάθε Παρασκευή 18:00-19:00 στο Ραδιόφωνο του The PressProject.

Η Βαβυλωνία της 2/11/2018. Στο μικρόφωνο και την επιμέλεια της εκπομπής ο Νίκος Ιωάννου.

Ένα σχόλιο κατά της ανάπτυξης, υπέρ της αναδημιουργίας του δημόσιου χώρου και υπέρ της δημοκρατίας του νερού…

Συνέντευξη St. Ambroeus FC: Η Ομάδα των Μεταναστών στο Μιλάνο

Συνέντευξη-Εισαγωγικό σημείωμα: Γιώργος Καραθανάσης

Πριν κάποια χρόνια σε ένα κοινωνικό κέντρο, στην εργατική γειτονιά του San Siro στο Μιλάνο, ένας σύντροφος και οπαδός της Inter προσπαθούσε να μας πείσει για τη σπουδαιότητα που είχε σε θεαματικό επίπεδο το εξής: *Η Internazionale, άξια υπερασπίστρια του ονόματός της, κατάφερε χωρίς κανέναν Ιταλό στη σύνθεσή της και με Πορτογάλο προπονητή, να αποδώσει με τέλειο τρόπο την ιταλική ποδοσφαιρική τακτική (catenaccio) και να κερδίσει τα πάντα. Αν δεν είναι αυτό μια γροθιά στο σαγόνι κάθε ρατσιστή, τότε τι είναι;*

Σαν άνθρωποι με παρόμοια πάθη, προσπαθήσαμε να κατανοήσουμε την ουσία του απλοϊκού επιχειρήματός του αλλά δεν μπορέσαμε να

του δώσουμε δίκιο. Λίγο καιρό αργότερα στην εισαγωγή ενός βιβλίου, ένας Έλληνας αθλητικογράφος χρησιμοποιεί το ίδιο σχεδόν επιχείρημα για να αποδείξει τη σημασία του εθνικού ποδοσφαίρου. Εν πάση περιπτώσει. Εδώ δεν θα μιλήσουμε για θέαμα αλλά για βίωμα. Θα μιλήσουμε για ανθρώπους που δεν θέλουν μόνο να δουν αλλά κυρίως να παίξουν ποδόσφαιρο. Ανθρώπους που κινούνται στα δικά μας "χωράφια". Στα ''χωράφια'' της αλληλεγγύης και της συμμετοχής στην απόφαση. Εδώ δεν θα δεις ούτε αστέρες ούτε επιχειρηματίες, όμως δεν σημαίνει πως δεν θα δεις καλούς ποδοσφαιριστές. Εδώ θα δεις ανθρώπους να αγωνίζονται για ζωή. Και εδώ που τα λέμε, έχουν ήδη νικήσει.

Πρόκειται για τη St. Ambroeus FC, την ποδοσφαιρική ομάδα του Μιλάνου που αποτελείται από αιτούντες άσυλο. Γεννήθηκε από τη συγχώνευση κάποιων ομάδων που είχαν δημιουργηθεί κατά καιρούς στα προσφυγικά camps του Μιλάνου και από την αρχή οι άνθρωποι που συμμετέχουν σ' αυτό το εγχείρημα προσπαθούν να δείξουν πως δεν πρόκειται απλά για μια πολιτική καμπάνια αλλά για κάτι πιο βαθύ.

Η St. Ambroeus FC έγινε η πρώτη ομάδα που συμμετέχει σε μια επίσημη εθνική κατηγορία, την FIGC (Federazione Italiana Giuoco Calcio), έχοντας πρόσφυγες και μετανάστες στη σύνθεσή της. Οι άνθρωποι που συμμετέχουν, θέλουν να κάνουν ένα βήμα πέρα από τον συμβολισμό, κάτι που επιβεβαιώνεται από την προσπάθεια που καταβάλλεται ώστε η ομάδα να λειτουργήσει ως μια πραγματική αθλητική ακαδημία. Μια ακαδημία που δεν θα ωχριά μπροστά στις αντίστοιχες των υπολοίπων ομάδων της κατηγορίας. Αποτελείται λοιπόν από 60 άτομα που κατάγονται κυρίως από χώρες της Δυτικής Αφρικής και είναι κατά μέσο όρο 22/23 χρονών. Στόχος είναι να γίνει όσο πιο πολυεθνική μπορεί και να εμπλέξει κι άλλες ηλικίες.

Μια ποδοσφαιρική ομάδα πρέπει να είναι φορέας κάποιων αποκρυσταλλώσεων και συμβολισμών της τοπικότητας στην οποία ανήκει, αν θέλει να ταυτιστεί με την πόλη και την τοπική κοινωνία. Στην ιστορία του ποδοσφαίρου, οι ομάδες που

κατάφεραν να συνδέσουν την ύπαρξή τους με την ιστορία και την κοινωνία μια πόλης, είναι εκείνες που χαρακτηρίζονται απ' όλους, ομάδες-σημαία μιας συγκεκριμένης περιοχής. Άσχετα με τις επιτυχίες ή τις εθνικές κατηγορίες που αγωνίζονται, άσχετα με το αν έχουν αγαπηθεί όσο άλλες.

Σ' αυτό το μοτίβο κινείται και η St. Ambroeus FC Πρόκειται για μια ομάδα που έχει πάρει το όνομά της από τον Άγιο Αμβρόσιο, πολιούχο του Μιλάνου και τα χρώματά της είναι τα χρώματα της σημαίας της πόλης. Από εδώ και πέρα, όταν ακούμε St. Ambroeus FC, θα σκεφτόμαστε το Μιλάνο και όταν ακούμε Μιλάνο, θα σκεφτόμαστε τη St. Ambroeus FC. Τέλος, το έμβλημά της είναι ένα περιστέρι, πιθανώς ένα σαν εκείνο που έστειλε ο Νόε για να αναζητήσει στεριά, ένα σύμβολο για τους θαλασσοδαρμένους.

Την απάντηση στον Σαλβίνι, τα παιδιά αυτά αποφάσισαν να τη δώσουν μέσω του ποδοσφαίρου, μέσα από τις τέσσερις γραμμές του ασβέστη. Την ώρα που αυτός ο ακροδεξιός καραγκιόζης, έχει εμποδίσει των ελλιμενισμό στην Ιταλία των πλοίων που μεταφέρουν μετανάστες, έχει προχωρήσει σε μια σειρά από

φασιστικές δηλώσεις και προωθεί μαζί με άλλες ευρωπαϊκές κυβερνήσεις την ποινικοποίηση της διάσωσης στη θάλασσα, μια κοινότητα ανθρώπων επιχειρεί να δώσει μια άλλη προοπτική.

Μια προοπτική συνύπαρξης.

Επιχειρούν να χρησιμοποιήσουν δηλαδή τον αθλητισμό ως εργαλείο ένταξης και χειραφέτησης αλλά και ως ένα μέσο για να καταστήσουν ορατό το αίτημά τους για νομική αναγνώριση. **Πρόκειται για μια διαδικασία αποτίναξης της ταυτότητας του πρόσφυγα-μετανάστη, του homo sacer (γυμνού ανθρώπου).** Η ύπαρξη αυτής της κοινότητας αλληλεγγύης, ενταγμένης στον ιστό της πόλης, τους εξασφαλίζει, σε πρώτη φάση, το να μην είναι πλέον τόσο ευάλωτοι και φονεύσιμοι όσο πριν. Την ίδια στιγμή προκύπτει και μια δυνατότητα γι' αυτούς μέσα από την ενασχόληση με το ποδόσφαιρο.

Δεν είναι άλλωστε η πρώτη φορά που συμβαίνει κάτι τέτοιο. Η πρώην FC Lampedusa Hamburg[1], νυν FC Lampedusa St. Pauli, υπήρξε ένα αντίστοιχο παράδειγμα που έλαβε αρκετή δημοσιότητα. Πρόκειται για πρόσφυγες από την Αφρική που εργάζονταν για χρόνια στη Λιβύη και αναγκάστηκαν να φύγουν λόγω του εμφυλίου. Ο πρώτος τους σταθμός ήταν τα κέντρα κράτησης της Λαμπεντούζα και στη συνέχεια βρέθηκαν στο Αμβούργο. Ξεκίνησαν να παίζουν ποδόσφαιρο για να ευαισθητοποιήσουν την κοινωνία της πόλης, να διεκδικήσουν το δικαίωμά τους να ζουν και να εργάζονται. Η μια από τις δύο μεγάλες ομάδες της πόλης, η St. Pauli, αγκάλιασε από την αρχή αυτήν την προσπάθεια και τελευταία την ενέταξε στον οργανισμό της.

Εμείς μιλήσαμε με τον Davide Salvadori. Ο Davide είναι μέλος της St. Ambroeus FC, μέλος του αυτοοργανωμένου κοινωνικού κέντρου Lambretta στο Μιλάνο και γενικά είναι αυτό που ονομάζουμε "άνθρωπος των κινημάτων". Συναντηθήκαμε πρώτη φορά στην Πανευρωπαϊκή Αντιφασιστική Συνάντηση που οργάνωσε το Κοινωνικό Αντιφασιστικό Μέτωπο και το δίκτυο Beyond Europe στο Αυτοδιαχειριζόμενο θέατρο Εμπρός, ενόψει της διαδήλωσης για τα 5 χρόνια από τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα. Πριν λίγες μέρες

διαβάσαμε γι’ αυτήν την πολύ ωραία προσπάθεια, ήρθαμε σε επικοινωνία μαζί του και φυσικά πέσαμε στην περίπτωση.

Φυσικά και θα συμμετείχε, φυσικά και θα είχε να μας πει ενδιαφέροντα πράγματα.

Davide καλησπέρα, θέλω να σκιαγραφήσεις για εμάς το δέντρο που κρύβεται πίσω από τον καρπό που ακούει στο όνομα St. Ambroeus FC. Πώς; Πού; Γιατί; Και κυρίως από ποιούς;

Davide: Η ομάδα δημιουργήθηκε από την ένωση των Black Panthers FC και των Corelli Boys. Εγώ για παράδειγμα ήμουν μέλος των Black Panthers FC. Αν θέλουμε όμως να μιλήσουμε για την St. Ambroeus FC, θα πρέπει να κάνουμε μια μικρή αναδρομή και να πάρουμε τα πράγματα από την αρχή, καθώς πρόκειται για μία ελαφρώς διαφορετική περίπτωση από εκείνη της Corelli Boys.

Τον Δεκέμβριο του ’15, ως συμμετέχοντες του Ελεύθερου Κοινωνικού Χώρου Lambretta βρεθήκαμε αντιμέτωποι με το ζήτημα της μετανάστευσης, καθώς τότε άρχισαν να κάνουν την εμφάνισή τους στον κεντρικό σιδηροδρομικό σταθμό του Μιλάνου μεγάλες ροές προσφύγων. Σταδιακά, άρχισαν να δημιουργούνται στρατόπεδα προσφύγων γύρω από την πόλη. Αρκετοί από εμάς συμμετείχαμε σε ακτιβισμούς στη Βεντιμίλια, προκειμένου να επιτραπεί η ελεύθερη μετακίνηση στους πρόσφυγες, κυρίως προς τις χώρες της Βόρειας Ευρώπης.

Έπειτα όμως, ως άτομα που δραστηριοποιούμαστε σε αντιρατσιστικά και αντιφασιστικά κινήματα, έπρεπε να σκεφτούμε τι θα κάνουμε με όσους από αυτούς ήθελαν να παραμείνουν στην Ιταλία. Τα κέντρα κράτησης, στα οποία τοποθετούνται, είναι χώροι κοινωνικών διαχωρισμών, αποκλεισμών και εν γένει μέρη στα οποία τα δικαιώματα και οι υπηρεσίες μένουν σε εκκρεμότητα. Στον αντίποδα, εμείς έχουμε τα **κοινωνικά κέντρα** που είναι χώροι συνάθροισης, απαλλαγμένα από τη λογική του καπιταλισμού.

Έτσι πολύ απλά, το πρώτο πράγμα που κάναμε, ήταν να πάμε έξω από ένα κέντρο κράτησης, να μιλήσουμε με αυτά τα παιδιά, να

τους μοιράσουμε φυλλάδια και να τους ενημερώσουμε για τις δραστηριότητες που φιλοξενούμε στο κοινωνικό μας κέντρο: από το γυμναστήριο πυγμαχίας μέχρι τα workshop σχετικά με το hip-hop και τις μουσικές βραδιές, δραστηριότητες στις οποίες θα μπορούσαν να έρθουν δωρεάν.

Εκεί γεννήθηκε κατευθείαν η ιδέα να ιδρύσουμε μια ποδοσφαιρική ομάδα.

Το πάθος για το ποδόσφαιρο ήταν που μας ένωσε. Στην καθημερινή επικοινωνία προκύπτει το πρόβλημα της γλώσσας, αλλά μέσα στο γήπεδο μπορούμε να μιλάμε όλοι μια παγκόσμια γλώσσα, αυτή του

ποδοσφαίρου. Αυτό είναι κατά κάποιον τρόπο η ρίζα του εγχειρήματος. Από τότε πολλά έχουν αλλάξει.

Σήμερα υπάρχει πλέον η St. Ambroeus, που προέκυψε από τη συγχώνευση αυτής της εμπειρίας με αυτήν της Corelli Boys, μιας ποδοσφαιρικής ομάδας που δημιουργήθηκε αυθόρμητα σε ένα άλλο κέντρο υποδοχής προσφύγων στο Μιλάνο. Μια προσπάθεια την οποία υποστήριξαν κυρίως οι δάσκαλοι του σχολείου ιταλικών, στο οποίο πήγαιναν οι νεαροί πρόσφυγες. Η συγχώνευση έγινε καθώς και οι δύο ομάδες έπαιζαν στο ίδιο πρωτάθλημα, στο ερασιτεχνικό πρωτάθλημα του Μιλάνου. Σκοπός μας ήταν να κάνουμε το βήμα παραπέρα και να εμφανιστούμε για πρώτη φορά στη **FIGC,** το επίσημο πρωτάθλημα. Η ιδέα δεν ήταν να δημιουργήσουμε απλά μια ποδοσφαιρική ομάδα, αλλά μία **πραγματική ακαδημία ποδοσφαίρου.**

Από εκεί και πέρα, μια άλλη βαθιά αλλαγή είναι το γεγονός ότι μπορεί οι δύο αυτές ομάδες να δημιουργήθηκαν από αιτούντες άσυλο, όμως τώρα ο Kalilou Koteh, πρώην αρχηγός των Black Panthers FC και νυν πρόεδρος της St. Ambroeus, έχει αρχίσει να ενώνει ανθρώπους από διαφορετικές εθνικότητες, όχι μόνο Αφρικανούς, αλλά και Ιταλούς, Ρομά, Αιγύπτιους και Μαροκινούς. Βλέπουμε, έτσι, τη μετάβαση από μια προσφυγική ομάδα σε μια ομάδα με σαφώς προσφυγική βάση αλλά και 100% πολυεθνική.

Τι γίνεται με όσους δεν έχουν ακόμη χαρτιά; Μπορούν να παίξουν στο επίσημο πρωτάθλημα;

D: Στο επίσημο πρωτάθλημα δεν μπορούν να παίξουν όσοι δεν έχουν χαρτιά. Αυτός είναι ένας από τους λόγους που αγωνιζόμαστε ώστε ο καθένας στην Ιταλία να μπορεί να αποκτήσει χαρτιά. Είμαστε μέρος του δικτύου *“Nessuna persona è illegale”* (Κανείς δεν είναι παράνομος), ένα δίκτυο πολιτών ενάντια στους μεταναστευτικούς νόμους και ενάντια στο άνοιγμα του CPR στο Μιλάνο, των φυλακών για τις απελάσεις προσφύγων. Από αθλητική σκοπιά, οι προπονήσεις μας είναι ανοιχτές για όλους. Όσοι δεν μπορούν να παίξουν στην πρώτη ομάδα, έχουν τη δυνατότητα να παίξουν στο δημοφιλές πρωτάθλημα των κοινωνικών κέντρων ή στα

φιλικά παιχνίδια.

Έχουμε διαβάσει για ποδοσφαιρικές ομάδες προσφύγων που λειτουργούν ως καθρέπτης κάποιων ΜΚΟ, μια παρόμοια προσπάθεια υπάρχει και στην Ελλάδα[2]. Σε ποια σημεία πιστεύετε ότι διαφέρετε από κάτι τέτοιο και πώς καταφέρνετε να ανταποκριθείτε στις ανάγκες ενός τόσο μεγάλου εγχειρήματος;

D: Στην Ιταλία η κατάσταση είναι κάπως διαφορετική και στο Μιλάνο είμαστε οι μοναδικοί που έχουμε ακολουθήσει ένα τέτοιο μονοπάτι. Στην υπόλοιπη Ιταλία η μοναδική ομάδα που μοιάζει κάπως με τη δική μας, είναι η **Afro-Napoli United**, μια προσπάθεια που ξεκίνησε από συντρόφους και κοινωνικά κέντρα. Δεν έχουμε υπόψιν μας ομάδες που να έχουν δημιουργηθεί από ΜΚΟ ή να χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αν κάποιος ξέρει πώς να πάρουμε χρήματα από τον Soros, θα παρακαλούσαμε να μας το πει! Σύμφωνα με τον Salvini και τους διάφορους ιθύνοντες, όλοι χρηματοδοτούμαστε από αυτόν.

Στα σοβαρά τώρα, εξασφαλίζουμε τη χρηματοδότησή μας από μια εκστρατεία crowdfunding στο διαδίκτυο, όπου χάρη σε 150 δωρητές έχουμε φτάσει το πλαφόν των 10.000 ευρώ. Να προσθέσουμε σε αυτά και δύο ακόμα «χορηγούς», που στην πραγματικότητα δεν είναι χορηγοί. Ο ένας είναι το Rob De Matt, ένα εστιατόριο-μπιστρό που ιδρύθηκε από συντρόφους και μας φιλοξενεί για δείπνα και εκδηλώσεις αυτο-χρηματοδότησης και ο δεύτερος είναι το Milano in Movimento, ένα δημοσιογραφικό κέντρο του Μιλάνου που αντιπροσωπεύει ένα δίκτυο από διάφορα κοινωνικά κέντρα και φοιτητικές συλλογικότητες.

Όπως κάθε ποδοσφαιρική ομάδα έχουμε τυπικά έναν πρόεδρο, η υπογραφή του οποίου είναι απαραίτητη για ορισμένες επίσημες λειτουργίες. Υπάρχει επίσης και ένα σύνολο δέκα ανθρώπων που ασχολείται με όλα τα ζητήματα που απασχολούν την ομάδα. **Οι αποφάσεις λαμβάνονται στη γενική συνέλευση με οριζόντιο τρόπο.** Αυτό σημαίνει ότι από το χρώμα των κορδονιών μέχρι το τι θα γράφουν τα πανό, έχουμε έρθει πολλές φορές σε αντιπαράθεση. Αγαπιόμαστε όμως.

Όσον αφορά την κατανομή των καθηκόντων, αναλαμβάνουμε διαφορετικούς ρόλους ανάλογα με τα χαρακτηριστικά μας. Για παράδειγμα, η δική μου δουλειά είναι η επικοινωνία. Ασχολούμαι με τα κοινωνικά δίκτυα και γράφω τα δελτία τύπου. Ο Jules Cesar και ο Luis Patino, που ήταν επαγγελματίες ποδοσφαιριστές στο παρελθόν, ασχολούνται με το τεχνικό κομμάτι, ο Kalilou φροντίζει ώστε όλα να συντονίζονται όπως πρέπει, ο Tommaso με τα γραφιστικά, η Roberta με τις φωτογραφίες και ούτω καθεξής. Ο καθένας έχει τον ρόλο του, αλλά οι σημαντικές αποφάσεις λαμβάνονται σε συναντήσεις.

Είδαμε τη St. Pauli να βοηθά, με κάθε τρόπο, την FC Lampedusa

Hamburg. Περιμένετε κάποια παρόμοια κίνηση από τις δύο υπερομάδες του Μιλάνου, τη Milan και την Inter; Οι οργανωμένοι οπαδοί των δύο κολοσσών, είναι γνωστό, ότι έχουν έναν σκληρό πυρήνα που δεν συμμερίζεται και πολύ τις αξίες του αντιρατσισμού και του αντιφασισμού. Πιστεύεις ότι υπάρχει περίπτωση να βρεθείτε αντιμέτωποι με φασιστικές απειλές;

D: Θεωρώ πως η St. Pauli και οι μεγάλες ομάδες του Μιλάνου είναι εντελώς διαφορετικές περιπτώσεις. Η St. Pauli είναι μια αριστερή ομάδα, η εταιρία είναι πολιτικά στρατευμένη. Βέβαια, με βάση την οικονομική μας κατάσταση δεν θα μας πείραζε κάποιο δώρο από την Inter ή τη Milan. Σε κάθε περίπτωση, η έκκληση μας στον George Soros να μας κάνει μια δωρεά είναι πάντα σε ισχύ. Στις περισσότερες κούρβες των ομάδων της Serie A οι πολιτικοποιημένοι οπαδοί τοποθετούνται στη Δεξιά. Στο πρωτάθλημα που συμμετέχουμε, είμαστε η μόνη ομάδα που έχει οργανωμένους οπαδούς με πολιτική τοποθέτηση (ultras). Αν κάποιοι φασίστες οπαδοί άλλων ομάδων θελήσουν να έρθουν να μας ενοχλήσουν, τους περιμένουμε με ανοιχτές αγκάλες. Μέχρι στιγμής πάντως οι ομάδες που αντιμετωπίσαμε, μας έδωσαν συγχαρητήρια για το όμορφο έργο. Μια φορά μόνο συνέβη να γίνουμε αποδέκτες ρατσιστικών προσβολών μέσα στο γήπεδο και δεν είχαμε καλό τέλος. Εκνευριζόμαστε εύκολα.

Για το τέλος, θα θέλαμε συνοπτικά δύο λόγια για την κατάσταση στην ιταλική κοινωνία. Πιστεύεις ότι αυτός ο λαϊκίστικος τρόπος άσκησης πολιτικής από τον Σαλβίνι είναι ικανός να δημιουργήσει ένα κλίμα μίσους -αν δεν το έχει κάνει ήδη- και να οδηγήσει σε επιθέσεις εις βάρος μεταναστών;

D: Κοίτα, όσον αφορά το μεταναστευτικό, ο Σαλβίνι δεν είναι το μοναδικό πρόβλημα. Μια σειρά από νόμους της τελευταίας εικοσαετίας, που προωθήθηκαν τόσο από τη Δεξιά, όσο και από την Αριστερά έχουν δημιουργήσει ανθρώπους χωρίς χαρτιά και δικαιώματα, που δεν μπορούν να εξασφαλίσουν τη διαβίωσή τους. Ο πρώτος νόμος προς αυτή την κατεύθυνση ήταν ο νόμος Turco-Napolitano του 1998, που ήταν προϊόν της Κεντροαριστεράς. Έπειτα ο νόμος Bossi Fini του 2001, προϊόν της Δεξιάς, όπως

και το διάταγμα Minniti-Orlando της πρώην κυβέρνησης της Κεντροαριστεράς. Τώρα έχουμε το διάταγμα Σαλβίνι πάλι από μια κυβέρνηση της Δεξιάς.

Όλοι αυτοί οι νόμοι κατασκευάστηκαν σε μια συνέχεια και οδήγησαν σε μια σταδιακή αναστολή του καθεστώτος δικαιωμάτων για τους μετανάστες. Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης στη Λιβύη τα άνοιξε το δημοκρατικό κόμμα, όχι ο Σαλβίνι. Σε κάθε περίπτωση ο Σαλβίνι είναι ένας μαλάκας και η Ιταλία κάνει ένα ακόμη βήμα προς τον φασισμό κάθε μέρα. Η ρατσιστική ρητορική του Σαλβίνι και των συνεργατών του έχει σίγουρα διογκώσει το κλίμα μίσους. Η αύξηση των επιθέσεων κατά μεταναστών είναι αποτέλεσμα μιας χρόνιας προπαγάνδας μίσους, στην οποία οι εφημερίδες, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και άλλοι προσέφεραν πολύ σημαντικές υπηρεσίες.

Σημειώσεις:

[1] Humba!, ΓΙΑ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΝΟΗΜΑ ΤΩΝ ΣΠΟΡ,ΤΗΝ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΟΥ ΓΗΠΕΔΟΥ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΠΑΔΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ,ΤΕΥΧΟΣ 19

[2] Αναφερόμαστε στην *Αθλητική Ελπίδα Προσφύγων* που φτιάχτηκε και χρηματοδοτείται από τη ΜΚΟ *Οργάνωση Γη,* του Πέτρου Κόκκαλη.

Σχόλιο για τη Δολοφονία Κατσιφά από την Αλβανική Αστυνομία

Αντώνης Μπρούμας

(α) Οι κρατικές δολοφονίες δεν δικαιολογούνται ακόμη κι αν τελούνται σε φασίστες. Η δολοφονία του Κατσιφά από την Αλβανική αστυνομία εντάσσεται σε αυτό το πλαίσιο και γι’ αυτόν τον λόγο πρέπει να διερευνηθεί και να αποδοθούν ευθύνες, αν υπάρχουν. Σε κάθε περίπτωση, οι ειδικές δυνάμεις της Αλβανικής αστυνομίας δολοφονούν διαχρονικά όποιους ενόπλως επιτίθενται εναντίον τους ανεξάρτητα από εθνικότητα. Η συγκεκριμένη δολοφονία εντάχθηκε στη γνωστή ρουτίνα. Αν υπήρχε πολιτικό

πλάνο, θα υπήρχε εντολή να αποφευχθεί για λόγους που και χαζοί μπορούν να αντιληφθούν.

(β) Η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία υφίσταται καταπίεση. Αυτό δεν αναιρείται από το γεγονός ότι η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία είναι αναγνωρισμένη ως τέτοια, υπάρχουν ελληνικά σχολεία και ορθόδοξες εκκλησίες και στις εθνικές εορτές, όπως και στην 28η Οκτωβρίου του περιστατικού, υπήρχαν παντού ελληνικές σημαίες αλλά και εκπρόσωποι του ελληνικού κράτους. Στο dna του Αλβανικού κράτους, όπως και κάθε κράτους, βρίσκεται η καταπίεση κάθε τάσης φυγόκεντρης προς την εθνική κυριαρχία. Η δε άνοδος των εθνικισμών στη Βαλκανική, μεταξύ αυτών και του Αλβανικού, αυξάνει και σε οριζόντιο επίπεδο τις διενέξεις μεταξύ των Ελληνικών και Αλβανικών πληθυσμών, που συμβιώνουν στην περιοχή. Φυσικά, η καταπίεση, που ασκείται, είναι τέτοιου επιπέδου που δεν δικαιολογεί σε καμία περίπτωση ένοπλη αντίσταση.

Και ερχόμαστε στο ζητούμενο. Μπορούμε να ισχυριζόμαστε τα παραπάνω για τους Αλβανούς μόνο αν αποδεχόμαστε τα ίδια και για εμάς.

Και εδώ έγκειται το πρόβλημα. Γιατί:

(α) Η Ελληνική αστυνομία ακολουθεί τις ίδιες πρακτικές εναντίον ενόπλων, που βάλλουν σε βάρος της. Αν ένας Αλβανός εθνικιστής, οπαδός της απόσχισης της Τσαμουριάς, επιτεθεί κατά Ελλήνων αστυνομικών με καλάζνικοφ με διόπτρα, ενώ προηγουμένως έχει υψώσει τη σημαία της τσαμουριάς σε κτίριο του χωριού, μάλλον θα καταλήξει στο νεκροτομείο. Οι ΕΔΕ, που θα γίνουν, θα είναι της πλάκας, ενώ τυχόν δικαστήρια πιθανότατα θα οδηγήσουν σε αθώωση.

(β) Η Μουσουλμανική μειονότητα της θράκης χαίρει σαφώς λιγότερων ελευθεριών από την Ελληνική, αν και τα πράγματα έχουν βελτιωθεί με τον χρόνο.

Ο εθνικιστής είναι το μοναδικό είδος ανθρώπου, που μισεί και καλεί σε βίαιες πράξεις για τα πρώτα (α)-(β), ενώ ταυτόχρονα

επικροτεί τα δεύτερα (α)-(β). Δεν πρόκειται για αντιφατική συμπεριφορά. Ο εθνικισμός είναι η πηγή του προβλήματος, η αιτία των διενέξεων μεταξύ των εθνών. Και δυστυχώς εθνικιστές έχουμε πολλούς σε Ελλάδα και Αλβανία.

Να τους απομονώσουμε και να βοηθήσουμε τους Αλβανούς να απομονώσουν τις δικές τους εθνικιστικές πολιτικές.